

Begreppet kapital

Föreläsning 6 sept. 2018

Donald Broady <donald.broady@soc.uu.se>
www.skeptron.uu.se/broady/sec/

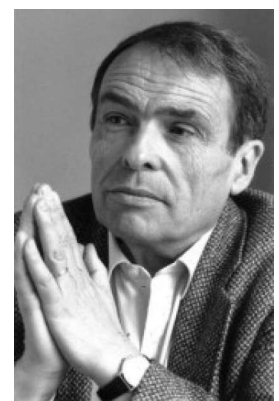
Underlag: *Kapitalbegreppet som utbildningssociologiskt verktyg*
<www.skeptron.uu.se/broady/sec/ske-15.pdf>

I en separat handout återges i större format somliga grafer och sammanställningar som kan vara svårlästa på powerpointslajdarna.

Pierre Bourdieu 1930-2002

Nyckelbegrepp:

- Habitus
- Kapital
- Fält
- Strategier
- Det sociala rummet

För definitioner av nyckelbegreppen, se s. 2 i handout, under rubriken "Verktygslådan".

Verktygslådan

Kapital är enkelt sagt symboliska och materiella tillgångar. Bourdieu skiljer mellan olika arter av kapital: *kulturellt kapital* (kultiverat språkbruk och förtrogenhet med den s.k. finkulturen, förmågor som i Frankrike förvärfvas främst i elitskolor), *socialt kapital* (släktband, vänskapsförbindelser, kontakter med gamla skolkamrater, kåranda) och *ekonomiskt kapital* (materiella tillgångar samt kännedom om ekonomins spelregler), jämte många mer speciella kapitalarter såsom "utbildningskapital" (examina), "vetenskapligt kapital" (anseende i den lärda världen) eller "litterärt kapital". En tillgång vilken som helst fungerar som *symboliskt kapital* i de sammanhang där den tillerkänns värde. Låt säga en civilingenjörsexamen utgör ett utbildningskapital som är verksamt som symboliskt kapital inom näringslivets fält men inte inom litteraturens.

Med *habitus* avses system av dispositioner som tillåter människor att handla, tänka och orientera sig i den sociala världen. En människas *habitus* grundlägges genom de vanor hon införlivar i familjen och skolan och fungerar sedan som ett seglivat och ofta omedvetet handlingsmönster. *Habitus* kan betraktas som förkroppsligat kapital.

Strategier är individers, grupper eller institutioners försök att värna värdet på sitt kapitalinnehav och att försvara eller förbättra sin position. Sådana försök är ofta mer eller mindre omedvetna. Bourdieu använder således termen "strategi" — liksom "intresse", "investering", "vinst" — på annat sätt än i vardagsspråket eller i ekonomins vokabulär där man brukar avse medvetna föreställningar och överlagd kalkyl.

Det *sociala rummet* är systemet av relationer mellan de positioner som intages av olika sociala grupper (klasser, klassfraktioner, yrkesgrupper). Bourdieus undersökningar av det sociala rummet motsvarar således det som inom andra forskningstraditioner kallas klassanalys eller studier av social stratifiering. Den *dominerande klassen* är detsamma som överklassen, vilken enligt Bourdieu består av två stora fraktioner, å ena sidan en "dominerande" ekonomisk fraktion där företagsledare spelar en framträdande roll och å andra sidan en "dominerad" kulturell fraktion vari ingår universitetslärare, konstnärer, författare. Tyvärr klingar ordet "härska" alltför värdeladdat i nutida svenska öron, annars kunde Bourdieus *la classe dominante* på god svenska översättas med "den härskande klassen" (*domination* är den gängse franska

översättningen av den vänsterhegelianska traditionens *Herrschaft*).

Fält kan, om vi söker en definition som är så generell som möjligt, definieras som ett system av relationer mellan positioner. Med *socialt fält* (även benämnt "kampfält" eller "konkurrensfält") avser Bourdieu ett föränderligt område i samhället där människor och institutioner strider om något de har gemensamt, t.ex. inom litteraturens fält om rätten att döma om litterär kvalitet. Varje autonomt fält har sin egen specifika art av kapital, och fältbegreppet är bl.a. ett verktyg för studiet av fördelningen av kapital. En typisk studie av det litterära fältet bygger på information om författares, kritikers eller förläggares innehav av både specifikt litterärt kapital (som ger dem anseende bland författare eller kritiker) och andra arter av kapital såsom kulturellt, socialt, ekonomiskt eller politiskt. Men ett fält kan även konstrueras på grundval av information om låt säga förlagens och tidskrifternas egenskaper. Det är då inte fråga om ett socialt fält utan ett *fält av institutioner*. Begreppet *maktens fält* använder Bourdieu för att fånga in hela systemet av relationer mellan samtliga kapitalarter av betydelse, från konstnärligt kapital över juridiskt och politiskt till ekonomiskt.

Bidragen till denna antologi handlar inte så mycket om läsarna eller publiken (som tillhör *konsumtionsfältet*) utan framför allt om *produktionsfält*, befolkade av författare, konstnärer, kritiker, förläggare, gallerister etc. De kallas produktionsfält eftersom det är här som verk, värden och trosföreställningar — men även "producenter", dvs. författarna eller konstnärerna — frambringas. Ett särskilt slag av produktionsfält är *kulturella fält* (en mer precis benämning är *fälten för kulturell produktion*), dvs. konst, litteratur, vetenskap och religion, vilka i sin tur kan inrymma subfält såsom teaterns fält, sociologins fält etc.

För att ett område skall kunna analyseras som ett fält i Bourdieus mening krävs att det besitter en väl utvecklad *autonomi*, dvs. självständighet i förhållande till andra fält och till omvärlden i övrigt.

Ur Donald Broady: "Inledning: en verktygslåda för studier av fält", *Kulturens fält*, Daidalos, Göteborg 1998, s. 11-26. Citatet från s. 13-15.

Förklaringsmodell à la Bourdieu

En enkel förklaringsmodell som man finner
i alla studier inom Bourdieu-traditionen

Förklaringsmodell à la Bourdieu

Utforska mötet mellan

- vad människor har i bagaget, och
- den sociala värld i vilken de inträder

Förklaringsmodell à la Bourdieu

Utforska mötet mellan

- vad människor har i bagaget, och
- den sociala värld i vilken de inträder

**Individer (eller sociala
grupper) utrustade med
vissa dispositioner
(habitus) och andra
tillgångar (kapital)**

Förklaringsmodell à la Bourdieu

Utforska mötet mellan

- vad människor har i bagaget, och
- den sociala värld i vilken de inträder

Individer (eller sociala grupper) utrustade med vissa dispositioner (habitus) och andra tillgångar (kapital)

Positioner i den sociala världen (t.ex. i det sociala rummet, inom utbildnings-systemet, i olika sociala fält etc.)

Förklaringsmodell à la Bourdieu

Utforska mötet mellan

- vad människor har i bagaget, och
- den sociala värld i vilken de inträder

Individer (eller sociala grupper) utrustade med vissa dispositioner (habitus) och andra tillgångar (kapital)

Positioner i den sociala världen (t.ex. i det sociala rummet, inom utbildnings-systemet, i olika sociala fält etc.)

**För dem
tillgängliga
strategier**

Förklaringsmodell à la Bourdieu

Utforska mötet mellan

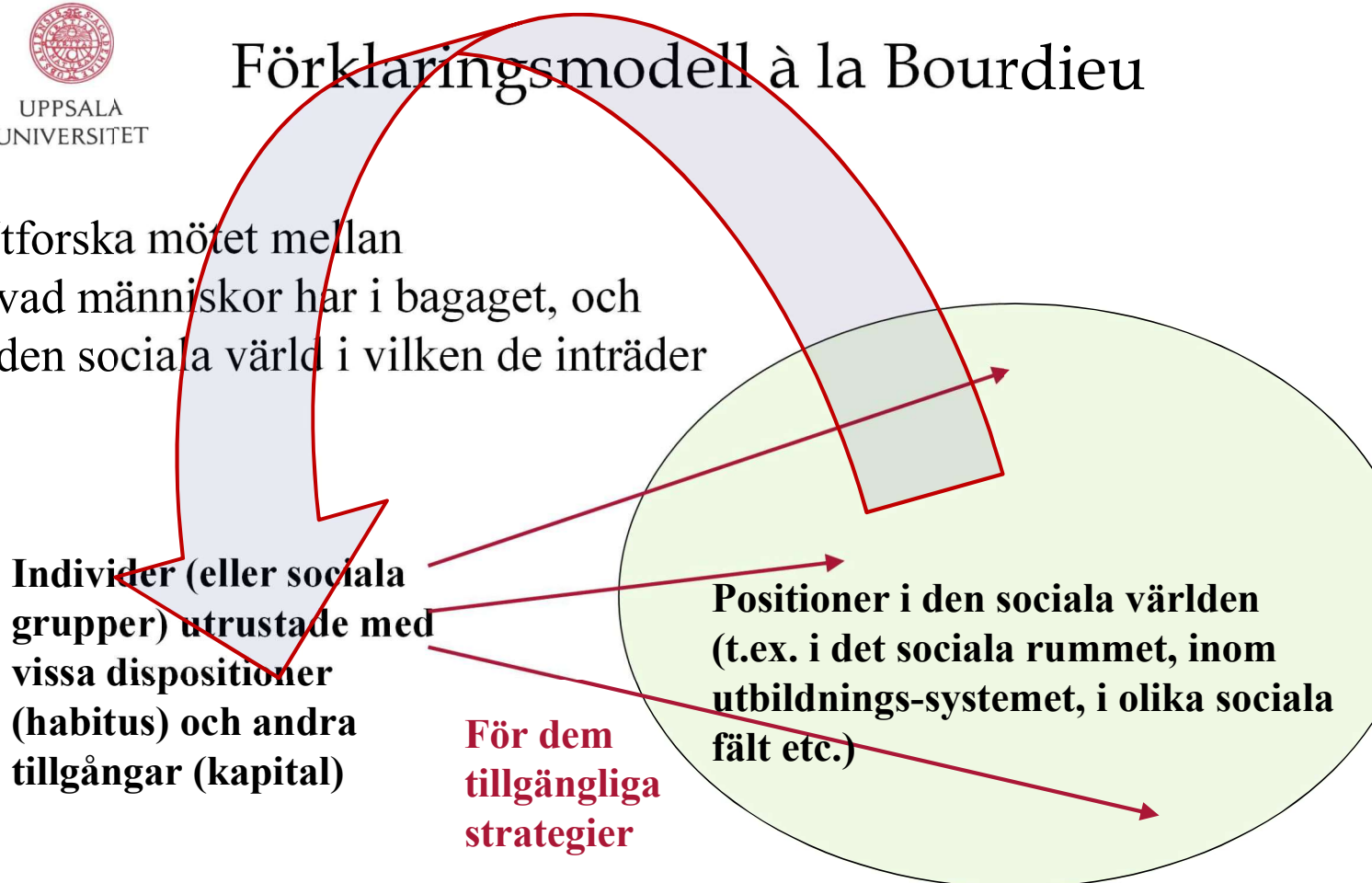
- vad människor har i bagaget, och
- den sociala värld i vilken de inträder

Förklaringsmodell à la Bourdieu

Utforska mötet mellan

- vad människor har i bagaget, och
- den sociala värld i vilken de inträder

Strategier

Exempel på hur man kan undersöka gymnasieval

En Uppsalafamilj ska välja gymnasieskola

Vid köksbordet hörs argumenten för Katedralskolan:

- Trevliga kamrater, många i vänkretsen väljer den
- Skolan gott rykte
- Lärarna lär vara bra
- Pappa gick där, och farfar
- Krävande, visserligen svårt få höga betyg men bra för den personliga utvecklingen, för fortsatta studier och för framtiden

Inom somliga forskningstraditioner låter man förklaringar utgå från individernas rationella överväganden i stil med ovanstående.

Bourdieu-traditionen är annorlunda:

Förklaringsmodell à la Bourdieu

Individer (eller sociala grupper) utrustade med vissa dispositioner (habitus) och andra tillgångar (kapital)

För dem tillgängliga strategier

Positioner i den sociala världen (t.ex. i det sociala rummet, inom utbildnings-systemet, i olika sociala fält etc.)

Ur Emil Bertilssons avhandling *Skollärare. Rekrytering till utbildning och yrke 1977–2009, 2014*, p. 181

Graf 10: Gymnasiefältet i Uppsala 2005–2008. 21 sociala grupper fördelat på kön samt supplementära variabler.

Förklaring till grafen:

● Skolor och gymnasieutbildningar (text med kapitaler)

▲ Sociala grupper fördelat på kön

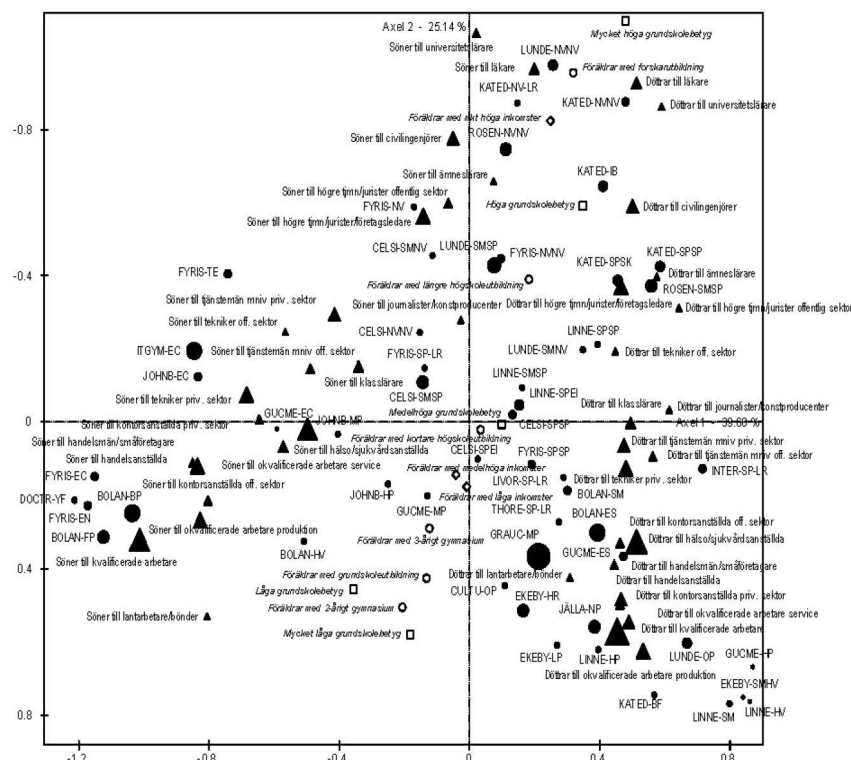
Kursiverad text: Supplementära variabler

○ Föräldrarnas högsta utbildningsnivå

◇ Föräldrarnas inkomstnivå

□ Elevernas grundskolebetyg

För en förklaring till skolförkortningarna och utbildningsförkortningarna, se appendix.

Ur Emil Bertilssons avhandling *Skollärare. Rekrytering till utbildning och yrke 1977–2009, 2014*, p. 181

Graf 10: Gymnasiefältet i Uppsala 2005–2008. 21 sociala grupper fördelat på kön samt supplementära variabler.

Förklaring till grafen:

● Skolor och gymnasieutbildningar (text med kapitaler)

▲ Sociala grupper fördelat på kön

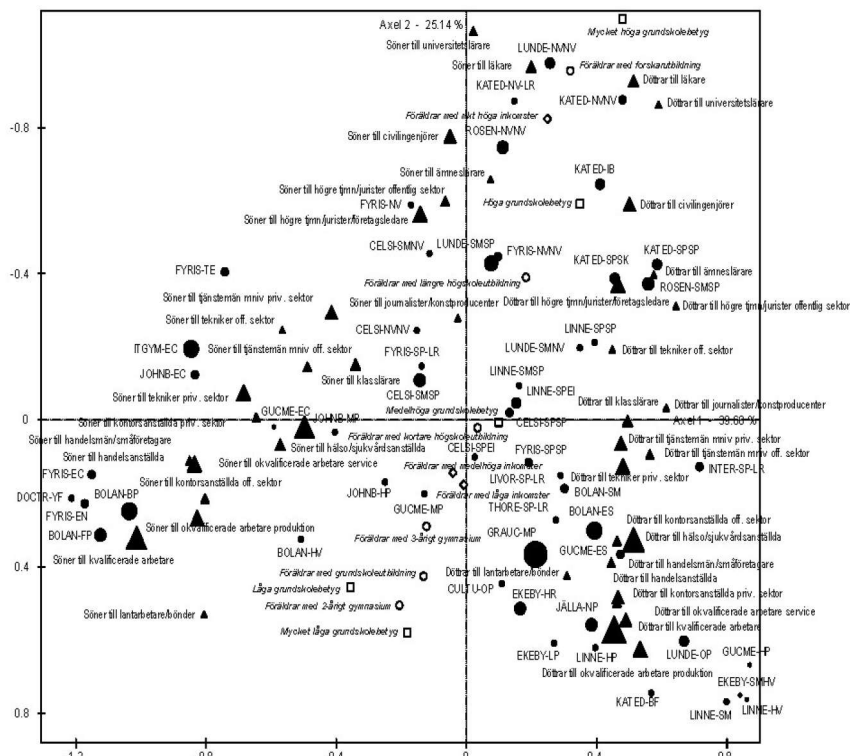
Kursiverad text: Supplementära variabler

○ Föräldrarnas högsta utbildningsnivå

◇ Föräldrarnas inkomstnivå

□ Elevernas grundskolebetyg

För en förklaring till skolförkortningarna och utbildningsförkortningarna, se appendix.

[S][E][C]

Donald Broady, www.skeptron.uu.se/broady/sec/

Ur Emil Bertilssons avhandling *Skollärare. Rekrytering till utbildning och yrke 1977–2009, 2014*, p. 181

Graf 10: Gymnasiefältet i Uppsala 2005–2008. 21 sociala grupper fördelat på kön samt supplementära variabler.

Naturprogrammet på

- Lundellska skolan
- Katedralskolan
- Rosendalsgymnasiet

Förklaring till grafen:

● Skolor och gymnasieutbildningar (text med kapitaler)

▲ Sociala grupper fördelat på kön

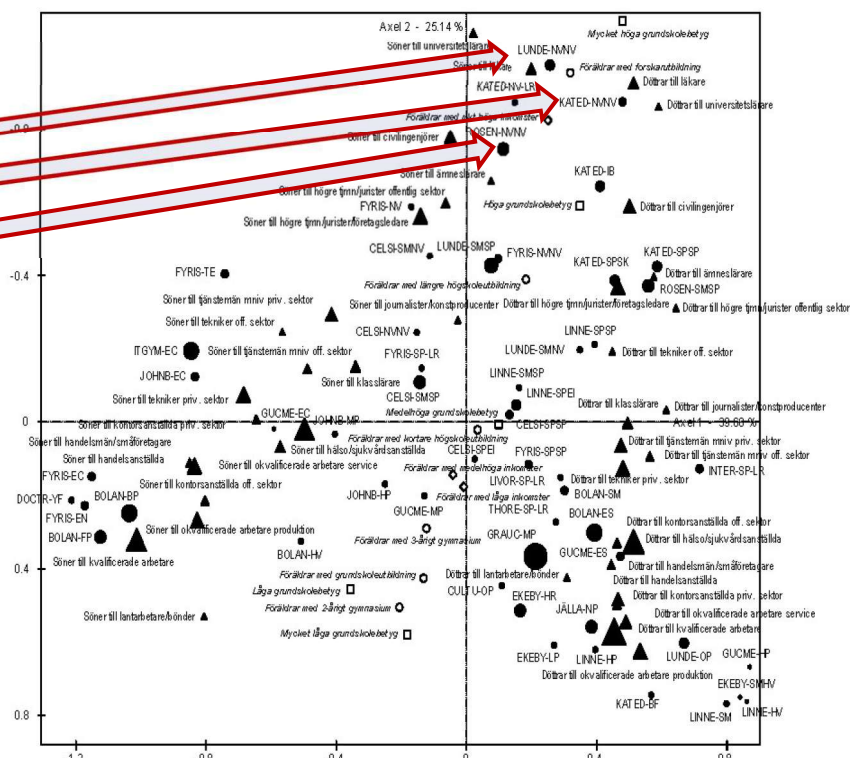
Kursiverad text: Supplementära variabler

○ Föräldrarnas högsta utbildningsnivå

◇ Föräldrarnas inkomstnivå

□ Elevernas grundskolebetyg

För en förklaring till skolförkortningarna och utbildningsförkortningarna, se appendix.

[S][E][C]

Donald Broady, www.skeptron.uu.se/broady/sec/

Ur Emil Bertilssons avhandling *Skollärare. Rekrytering till utbildning och yrke 1977–2009, 2014*, p. 181

Föräldrar med forskarutb.
Söner till univ.lärare
Söner till läkare
Söner till civ.ing
Söner till ämneslärare

Döttrar till univ.lärare
Döttrar till läkare
Döttrar till civ.ing
Döttrar till ämneslärare

Graf 10: Gymnasiefältet i Uppsala 2005–2008. 21 sociala grupper fördelat på kön samt supplementära variabler.

Förklaring till grafen:

● Skolor och gymnasieutbildningar (text med kapitaler)

▲ Sociala grupper fördelat på kön

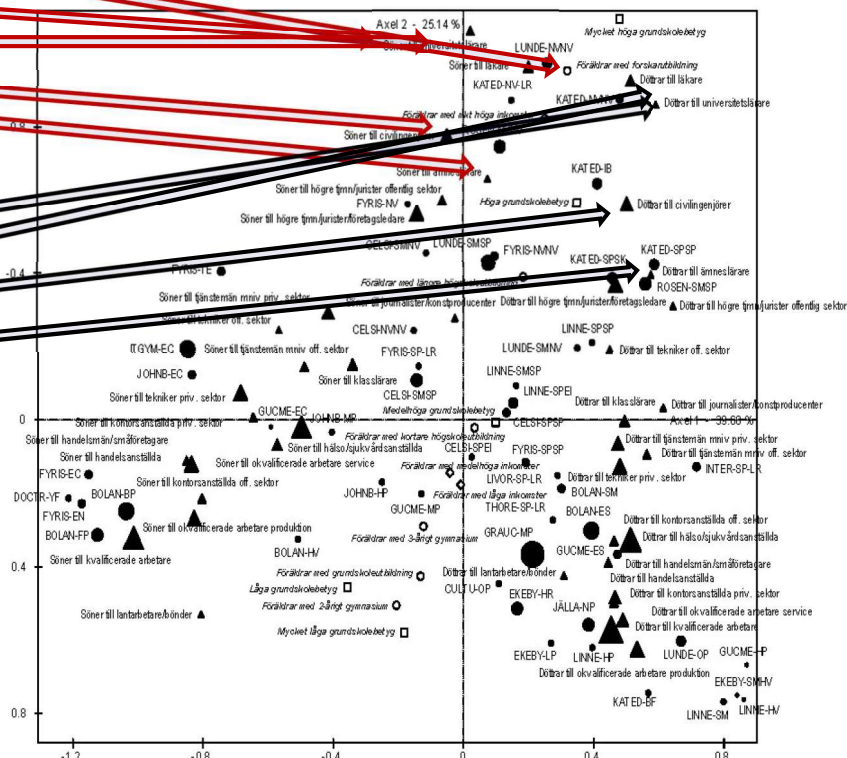
Kursiverad text: Supplementära variabler

○ Föräldrarnas högsta utbildningsnivå

◇ Föräldrarnas inkomstnivå

□ Elevernas grundskolebetyg

För en förklaring till skolförkortningarna och utbildningsförkortningarna, se appendix.

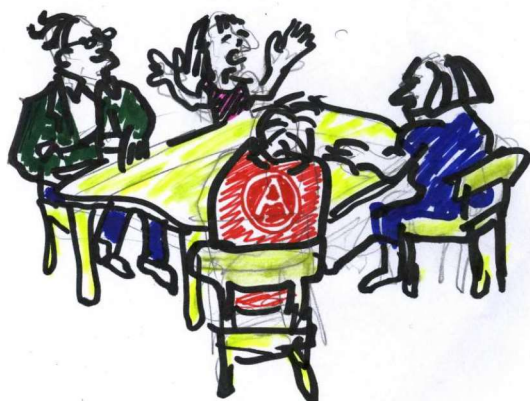

S|E|C

Donald Broady, www.skeptron.uu.se/broady/sec/

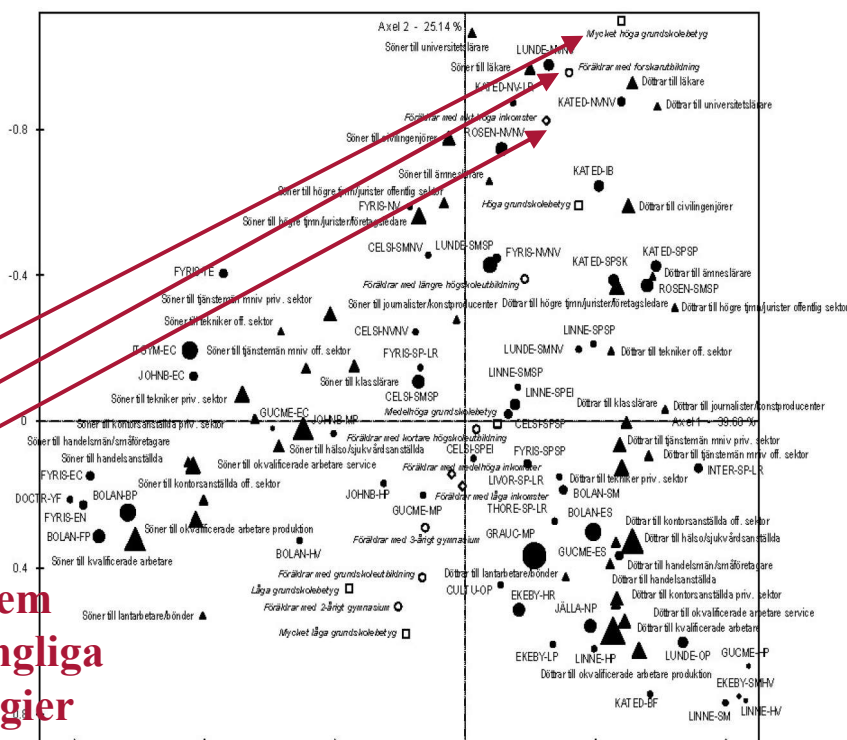
Förklaringsmodell à la Bourdieu

Graf 10: Gymnasiefältet i Uppsala 2005–2008. 21 sociala grupper fördelat på kön samt supplementära variabler.

Individer (eller sociala grupper) utrustade med vissa dispositioner (habitus) och andra tillgångar (kapital)

För dem tillgängliga strategier

Ur Emil Bertilssons avhandling *Skollärare. Rekrytering till utbildning och yrke 1977–2009, 2014*, p. 181

S|E|C

Donald Broady, www.skeptron.uu.se/broady/sec/

Habitus

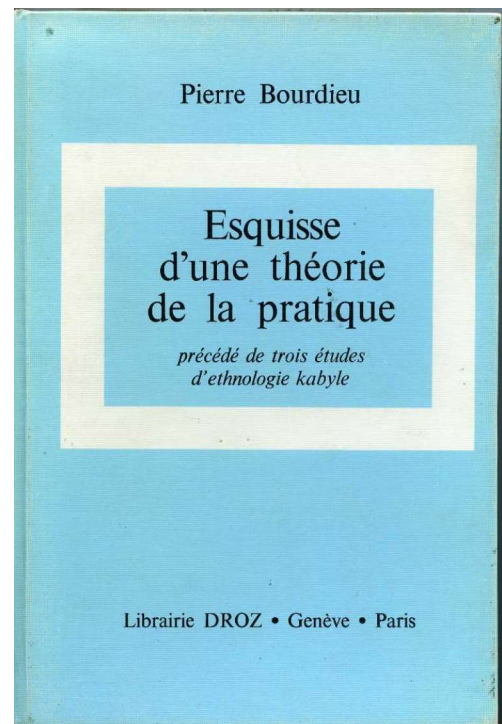
Habitus

Definition förslagsvis:

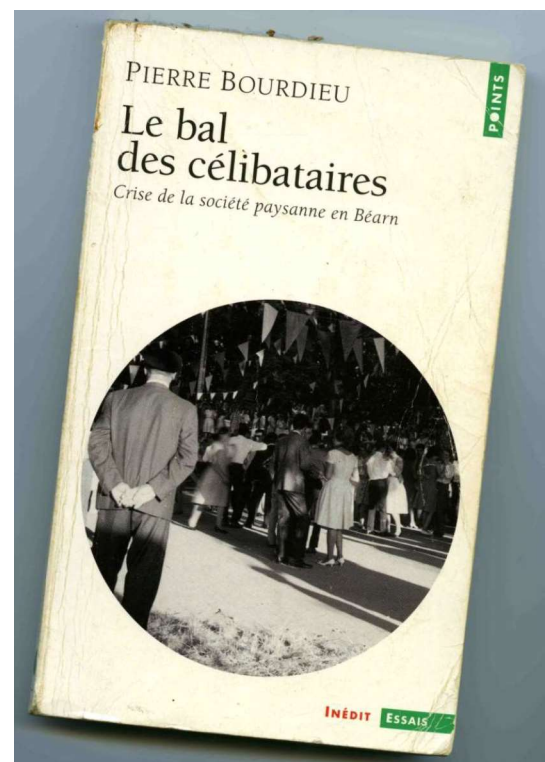
Habitus är system av dispositioner som tillåter människor att orientera sig, tänka och handla i den sociala världen.

Habitus kan analyseras som förkroppsligat kapital.

Originalalets titel: "Le sens
de l'honneur", *Esquisse
d'une théorie de la pratique,
précédée de trois études
d'ethnologie kabyle*,
Librairie Droz, Genève
1972, pp 13-44, 60-64.
Men uppsatsen daterad
1960 och tryckt f.f.g. i en
engelsk version 1966.

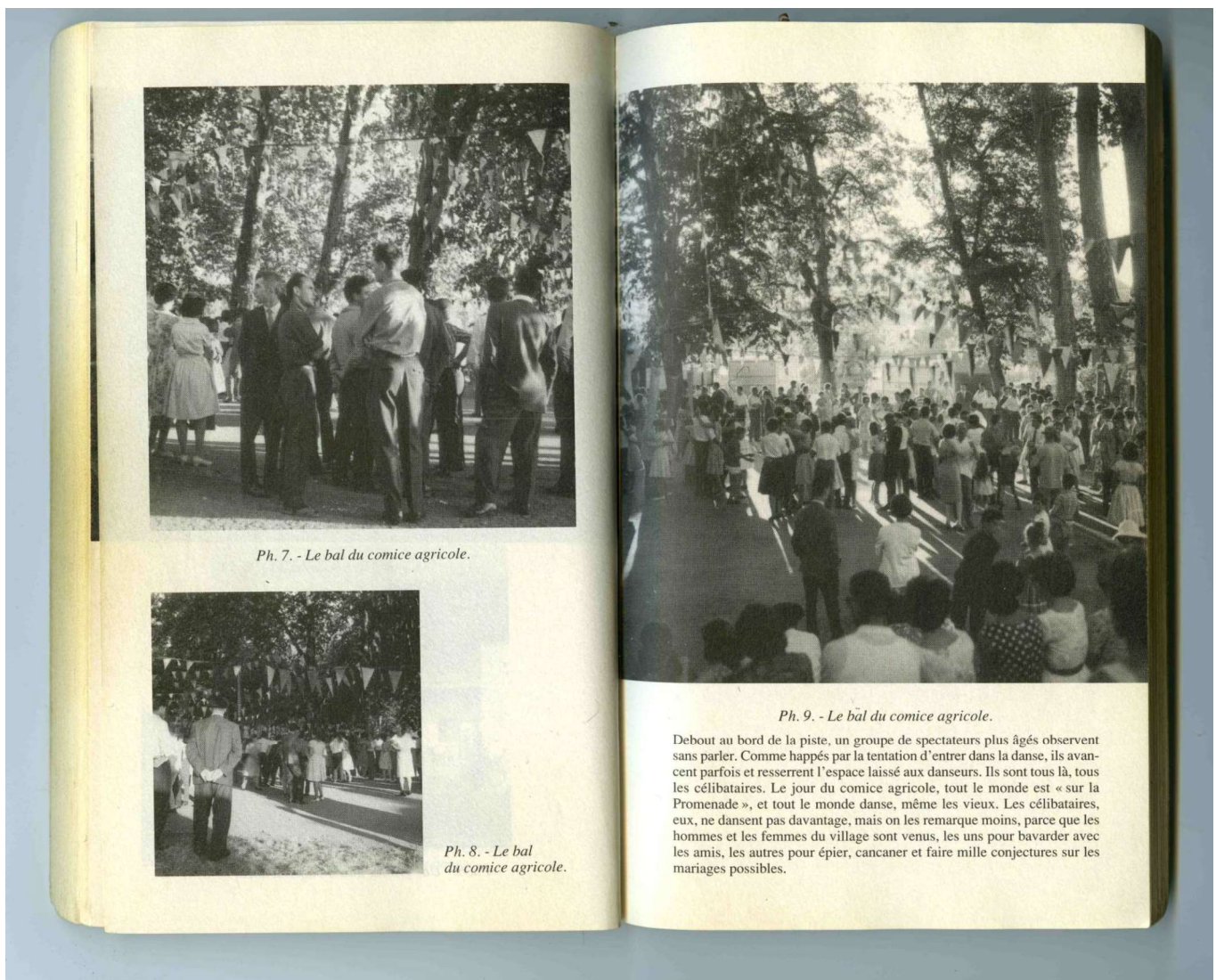
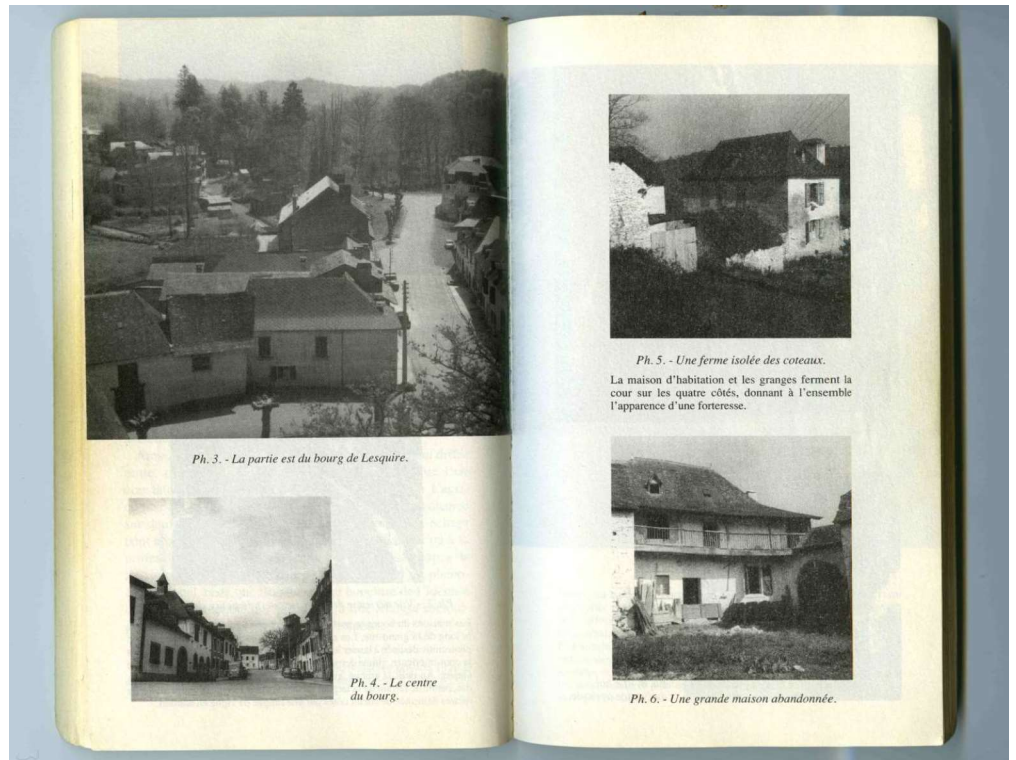

P. Bourdieu,
*Le bal des célibataires.
Crise de la société
paysanne en Béarn*,
Seuil, Paris 2002

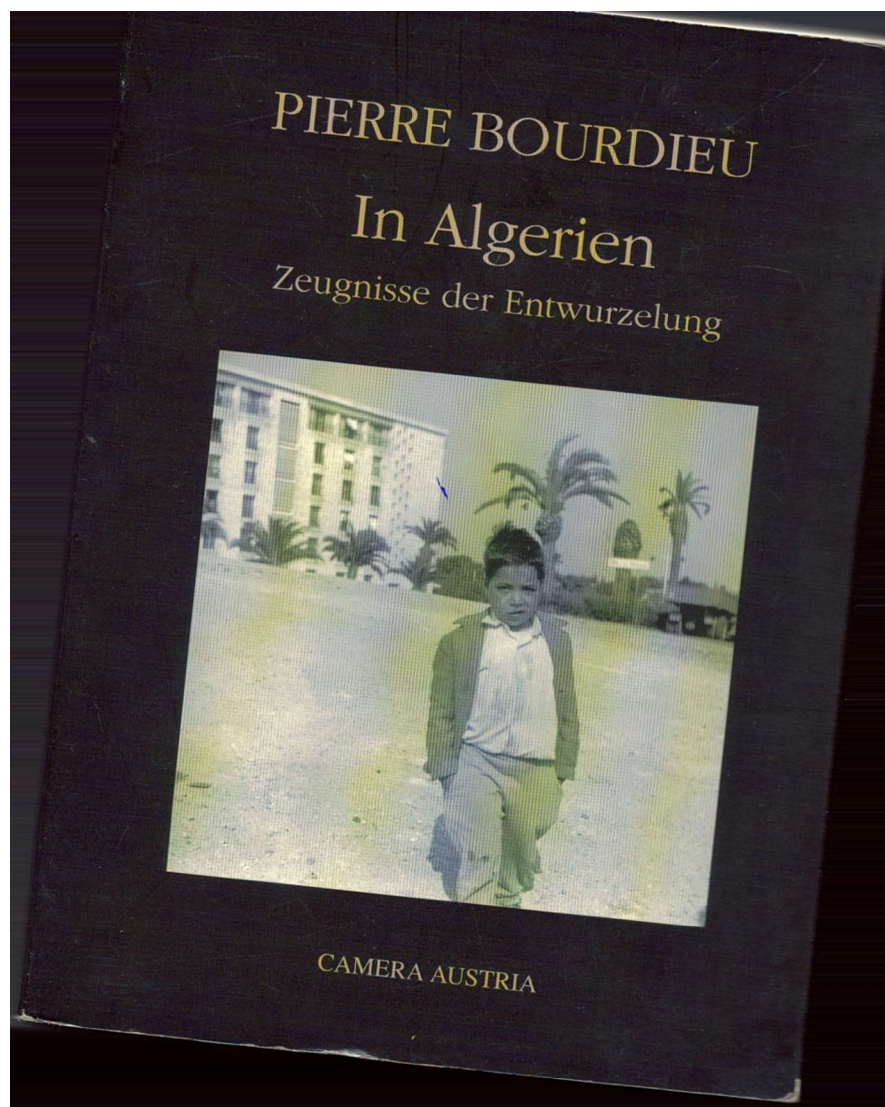
P. Bourdieu,
*Le bal des
célibataires. Crise de
la société paysanne
en Béarn, Seuil, Paris
2002*

P. Bourdieu: *In Algerien. Zeugnisse der Entwurzelung.* Graz: Camera Austria/Paris: Actes Sud/Genf: Fondation Liber, 2003.

P. Bourdieu: *Images d'Algérie. Une affinité élective.* Graz: Camera Austria/France: Actes Sud/Genf: Fondation Liber, 2003.

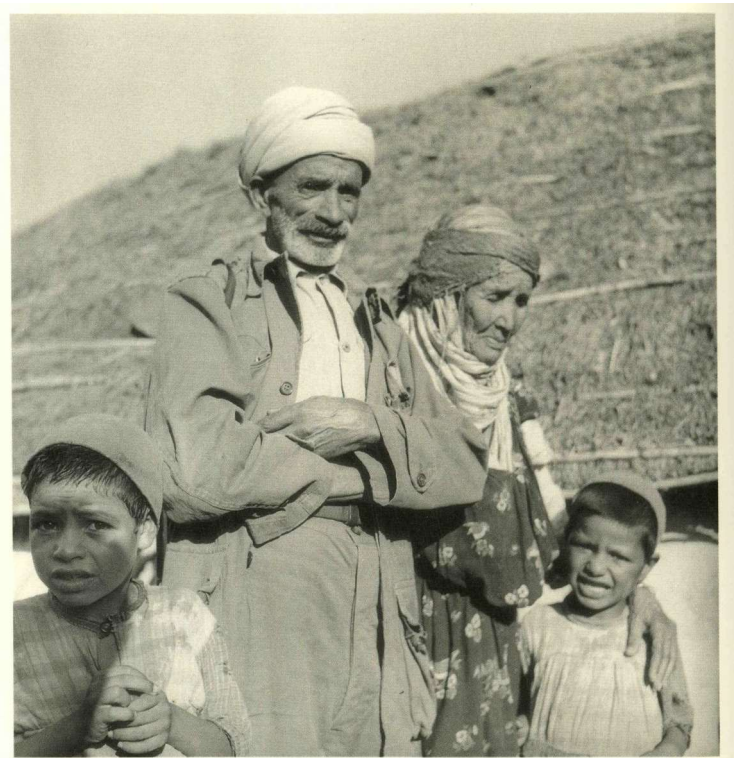
Utställningen "Pierre Bourdieu. Images d'Algérie. Une affinité élective" öppnades i Institut du Monde Arabe, Paris, 24 jan 2003

P. Bourdieu: *In Algerien. Zeugnisse der Entwurzelung.* Graz: Camera Austria/Paris: Actes Sud/Genf: Fondation Liber, 2003.

P. Bourdieu: *Images d'Algérie. Une affinité élective.* Graz: Camera Austria/France: Actes Sud/Genf: Fondation Liber, 2003.

Utställningen "Pierre Bourdieu. Images d'Algérie. Une affinité élective" öppnades i Institut du Monde Arabe, Paris, 24 jan 2003

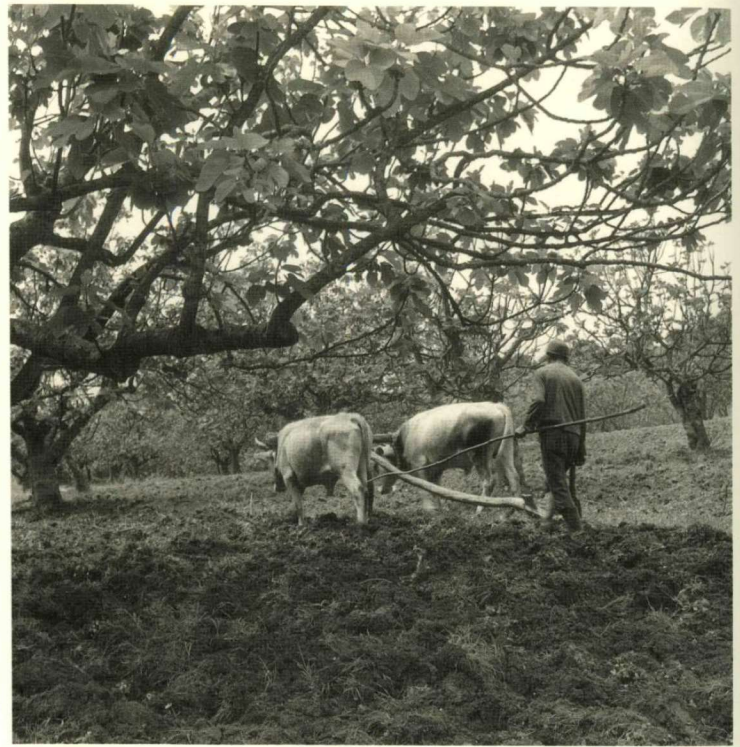

UPPSALA
UNIVERSITET

P. Bourdieu: *In Algerien. Zeugnisse*
Austria/Paris: Actes Sud/Genf: I

P. Bourdieu: *Images d'Algérie. Une*
Austria/France: Actes Sud/Genf

Utställningen "Pierre Bourdieu. L'Algérie
élective" öppnades i Institut du M

SEEC

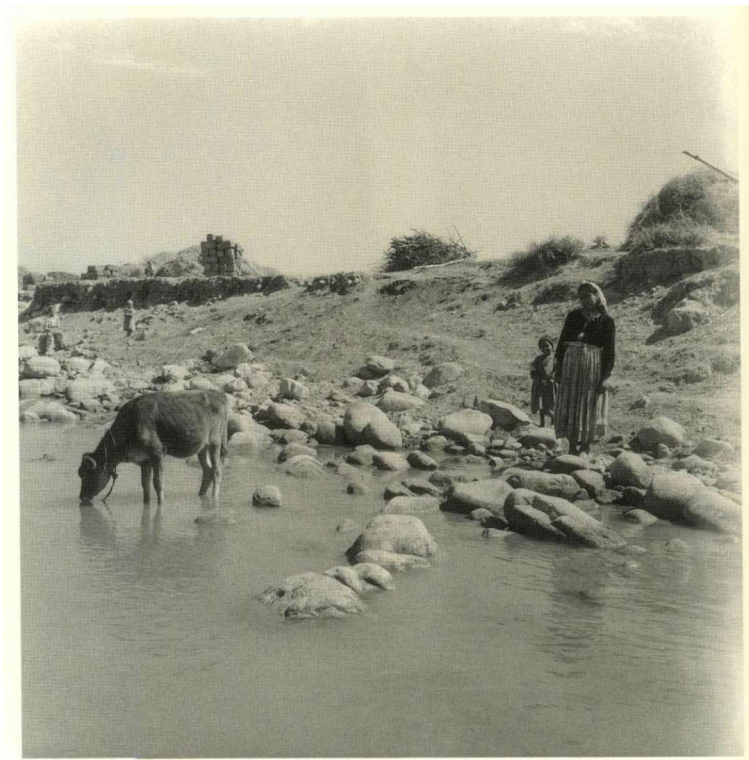
Donald Broady, www.skeptron.uu.se/broady/sec/

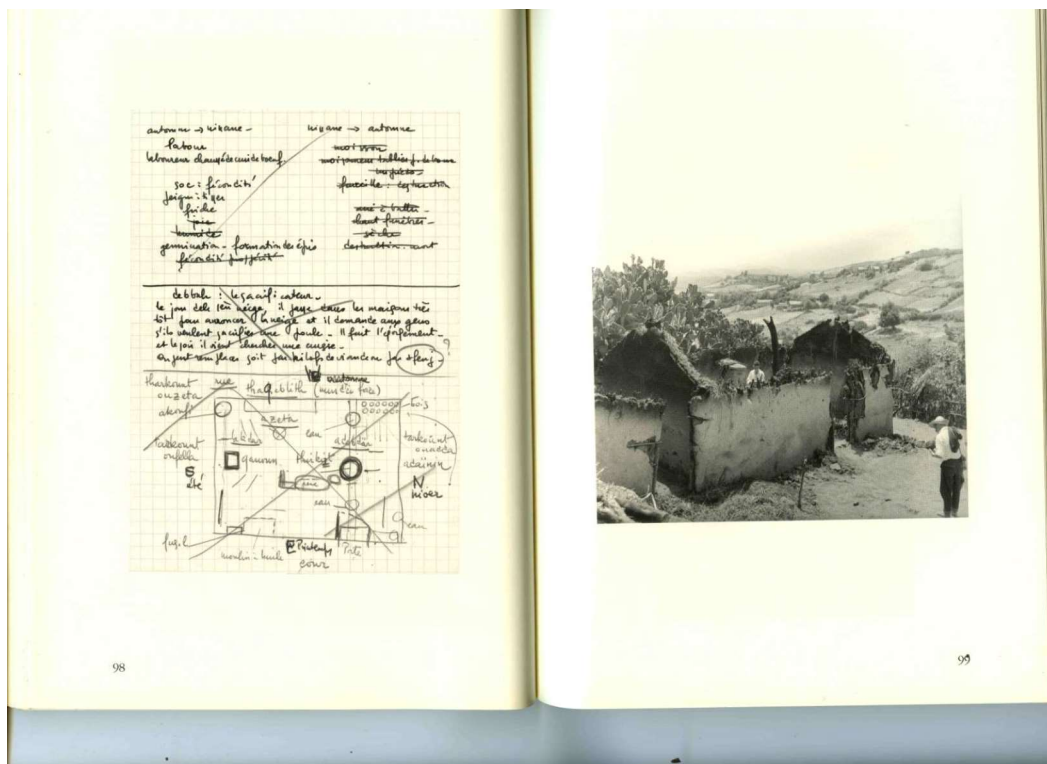

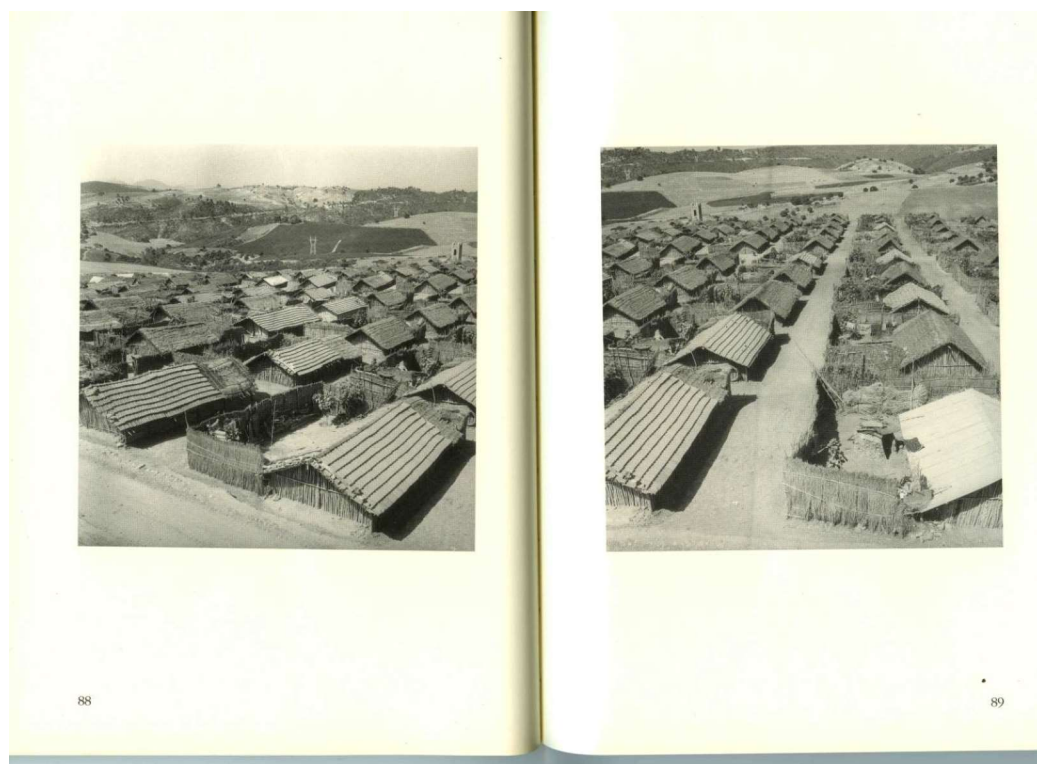
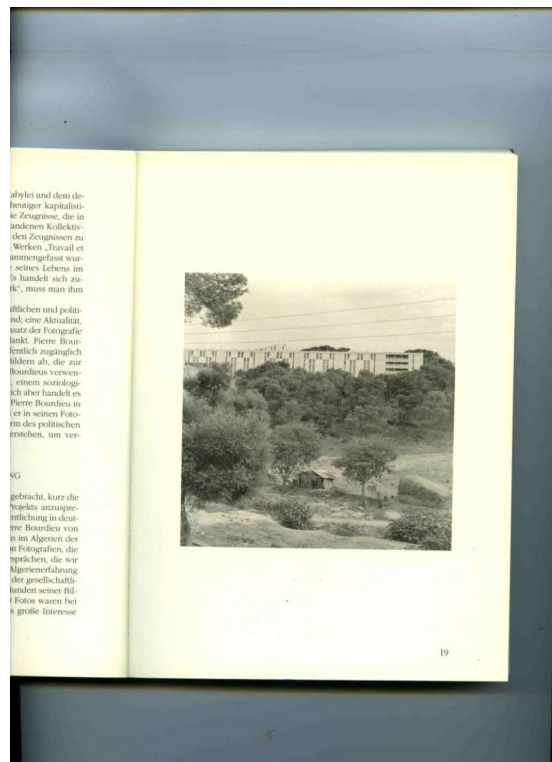
UPPSALA
UNIVERSITET

SEEC

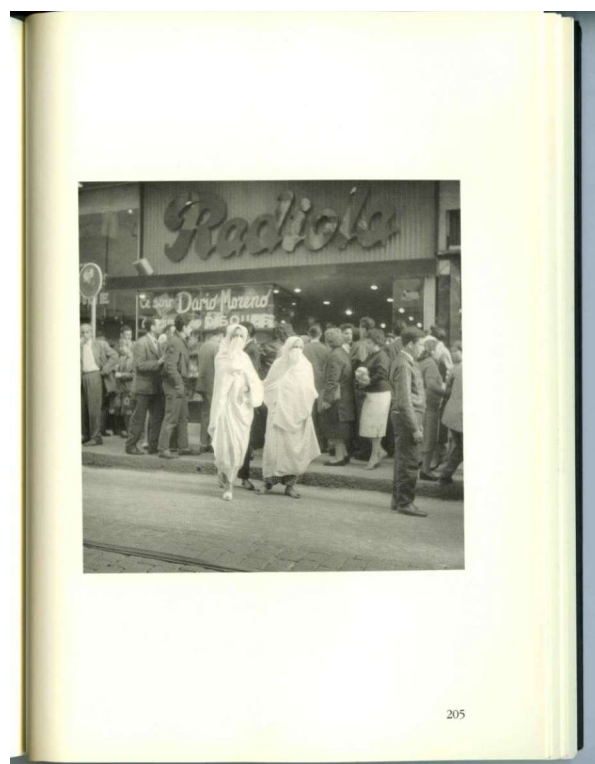
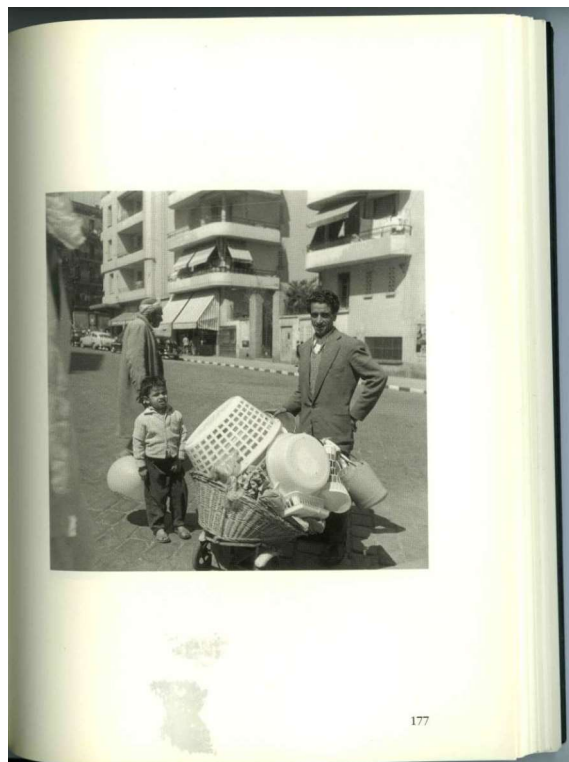

SEC

SEC

S E C

S|E|C

Donald Broady, www.skeptron.uu.se

Bourdieu's första utförliga behandling av habitusbegreppet, 1967

"Postface", pp. 133-167

i Erwin Panofsky: *Architecture gothique et pensée scolastique*.

Paris: Minuit, 1967, 2 uppl. 1978

S|E|C

Donald Broady, www.skeptron.uu.se/broady/sec/

Bourdieu's första utförliga behandling av habitusbegreppet, 1967

"Postface", pp. 133-167

i Erwin Panofsky: *Architecture gothique et pensée scolastique*.

Paris: Minuit, 1967.

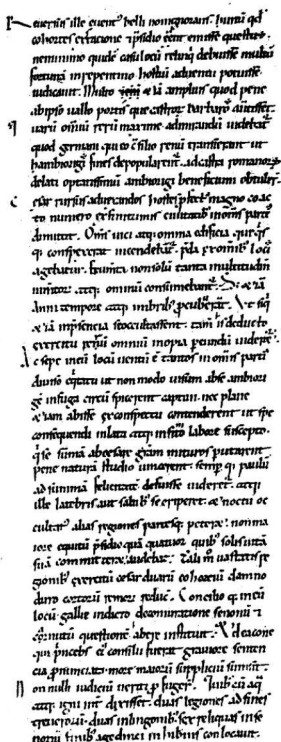
Omslagbild. 2 uppl. 1978

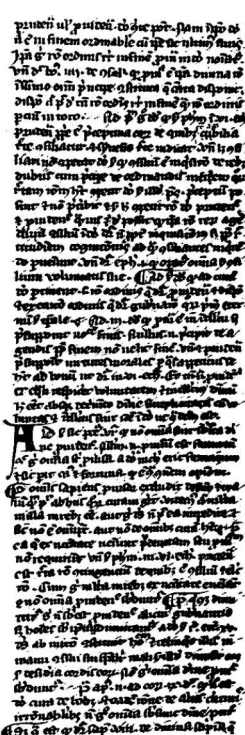
SEC

Donald Broady, www.skeptron.uu.se/broady/sec

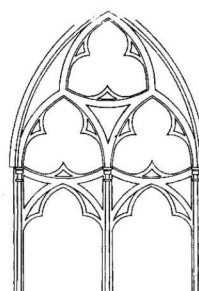
P. Bourdieu, "Postface", pp. 133-167 i Erwin Panofsky: *Architecture gothique et pensée scolastique*. Paris: Minuit, 1967. Bilderna sid. 155 och 153.

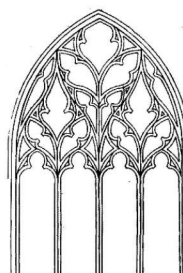
Manuscrit du XIe siècle.

Manuscrit universitaire parisien
du XIIIe siècle. (cl. B.N.)

Fenêtre de style gothique rayonnant
et manuscrit gothique, psautier écrit vers 1245-1272

Fenêtre de style gothique flamboyant
et manuscrit en lettres bâtarde, vers 1432

Hic formam in quoque gram
at ut quid designat unumquemque qui
est in mundum.
Et scilicet in mundum dominus
sanctum suum dominum gaudeat
cum clamantem ad eum et se
Inclamat et vult propter quod
est in cordis nris et in cubiliis ve
stris compungimini.

Et revoilà humblement à celui dieu
qui après si long labeur par son
aid me a amené à la fin de l'œuvre.
Et vous mes frères et sœurs
damez demourz en paix avec
votre dieu. Et de moy vous
pouvez dire si j'ai amené à amené
de bon porteur pulvis et plume
enfant en donnant ces petits
c'est nouvelles ~

Kapital

Kapital är enkelt sagt symboliska och materiella tillgångar som vinner erkännande

Olika arter av kapital:

- ***kulturellt kapital*** (kultiverat språkbruk och förtrogenhet med den s.k. finkulturen, förmågor som i Frankrike förvärvas främst i elitskolor),
- ***socialt kapital*** (släktband, vänskapsförbindelser, kontakter med gamla skolkamrater, kåranda), samt
- ***ekonomiskt kapital*** (materiella tillgångar samt kännedom om ekonomins spelregler),
- jämte många mer speciella kapitalarter såsom "utbildningskapital", "vetenskapligt kapital", litterärt kapital".

En tillgång vilken som helst fungerar som ***symboliskt kapital*** i de sammanhang där den tillerkännes värde.

Exempel på hur kapitalbegreppet används

Formering för offentlighet. En kollektivbiografi över Stockholmskvinnor 1880-1920

www.skeptron.uu.se/broadly/sec/ffo.htm

Jan 2000-dec 2006.

Finanserad av Riksbankens jubileumsfond

Projektet "Formering för offentlighet. En kollektivbiografi över Stockholmskvinnor 1880–1920", finansierat av Riksbankens Jubileumsfond

Ursprunglig projektsammanfattning, ur ansökan 1999

Perioden kring sekelskiftet 1900 var av avgörande betydelse för kvinnors väg från privat till offentligt. Inom projektet studeras Stockholm som mötesplats och de sociala nätverkens betydelse för ett antal kvinnor som bidrog till att forma moderna offentligheter. Tonvikten läggs vid deras insatser inom pedagogik, filantropi, sjukvård och kulturliv.

Centrala frågor är

- Vilka tillgångar hade dessa föregångskvinnor med sig i bagaget och hur bar de sig åt för att vinna inträde i existerande offentligheter och sociala fält?
- Hur fungerade mötesplatserna och de sociala nätverken? I vad mån var de ställen där tillgångar ackumuleras, med skilda funktioner för kvinnor med olika bakgrund och olika slag av startkapital?
- På vad sätt tjänade kvinnornas nätverk som bas för utspel i den offentliga debatten och för insatser som bidrog till framväxten av nya sociala fält?

En prosopografisk metod tillämpas, dvs. information om dessa kvinnors egenskaper och tillgångar – socialt ursprung, utbildningsbana, symboliskt, ekonomiskt och socialt kapital, sociala och kulturella praktiker – samlas in och ligger till grund för analyser av deras levnadsbanor och strategier.

Kapitalbeskrivning (1)

Biografiska data

namn

födelseår, månad, dag (ååååmmdd)

födelseår, födelseort

dödsår, månad, dag, dödsplats

Verksamhet / ped., kulturell, filantropisk sfärer

Yrke fullständigt

Försörjning

inkomst av anställning

inkomst av tillfällig verksamhet

inkomst av kapital

försörjd av annan

Kapitalbeskrivning (2)

Boende som vuxen

Östermalm

Kungsholmen

Norrmalm

Södermalm

Gamla stan

Utanför tullarna

eget hus

hyreshus

sommarställe

bor med föräldrar

bor med make

bor med syster/bror

bor med annan kvinna

bor ensam

bor ensam med hemhjälp

Kapitalbeskrivning (3)

Socialt ursprung

fars yrke/utbildning

fars position: start, när q. är 10 år, vid flytt hemifrån, höjdpunkten

syskonens social positioner

Utbildning

grundutbildning

yrkesutb

akadem. utb

Utlandskontakter

resor

konferenser

"påverkan"

språkkunskaper

Kapitalbeskrivning (4)

Egen familj

make och barn

skild/omgift

Socialt kapital

umgänge inom ped. sfär

umgänge inom kult. sfär

umgänge inom fil. sfär

umgänge med andra sfärer

sammanslutningar t.ex. "salonger"

utmärkelser

Kapitalbeskrivning (5)

Organisationskapital

medlem av organisationer
förtroendeuppdrag
"förnyare"
utredningar
föreningar/kårorgan
ställningstaganden

Politiskt kapital

kvinnopolitiskt kapital/ ståndpunkt i centrala frågor
allmänpolitik/partipolitik
"förnyare"

Kapitalbeskrivning (6)

Pedagogiskt kapital

läroböcker
undervisning
föreningar/kårorgan
ställningstaganden
"förnyare"

Kulturellt kapital

föreningar/kårorgan, lärda sällskap
publikationer
ställningstaganden
"förnyare"

Kapitalbeskrivning (7)

Filantropiskt/socialpolitiskt kapital
föreningar/kårorgan
föreläsningsverksamhet
ställningstaganden
"förnyare"

Religiöst kapital
tillhörighet till religiöst samfund
ställningstaganden
"förnyare"

Kapitalbeskrivning (8)

Bouppteckning
aktieinnehav
fastighet/er
hyreshus,
sommarhus
jord- och skogsinnehav
sparat kapital

Bibliografi/biografi
eftermälen
t.ex. omnämnd i olika verk
nekrologer i dags- o fackpress

Kapitalbeskrivning, Agda Montelius (1)

Donald Broady
31 jan 2004

KAPITALBESKRIVNING

Montelius, Agda Georgina Dorothea Alexandra

FÖDD OCH DÖD

Född 23 april 1850 på Ullvi gård utanför Köping
[Bokholm 2000, p. 46; jfr SBL bd 25 p. 684]

Död 27 okt 1920 i Stockholm [SBL bd 25 p. 684]

Kapitalbeskrivning, Agda Montelius (2)

ANTAL SYSKON, DERAS KÖN, PLATS I SYSKONSKARAN

AM föddes 1850 som sladdbarn, hade syster (då tio år) och två äldre bröder (då 12 och 16 år).

Storasytern Emilie (tio år äldre än AM) var från 18 års ålder sängliggande i obotlig sjukdom som yttrade sig i krampanfall. [Bokholm 2000, p. 48]

Född 23 april 1850 på Ullvi gård utanför Köping
[Bokholm 2000, p. 46; jfr SBL bd 25 p. 684]

Kapitalbeskrivning, Agda Montelius (3)

UPPVÄXTORT, FÖRSAMLING, GATUADRESS

(vi definierar stipulativt uppväxtperioden till att omfatta tiden från födelsen fram till då dottern antingen flyttar hemifrån eller är tjugofem år gammal)

Vid AMs födelse 1850 var fadern överstelöjtnant vid Västmanlands regemente [Bokholm 2000, p. 46], Under AMs första 17 år flyttade familjen ofta: Köping, Västerås, Uppsala, Stockholm, och 1867 till Jönköping. [Bokholm 2000, p. 47] Vid flytten till Jönköping var AM 17 år gammal [Bokholm 2000, p. 49]. 1871 flyttade familjen Reuterskiöld från Jönköping till Stockholm

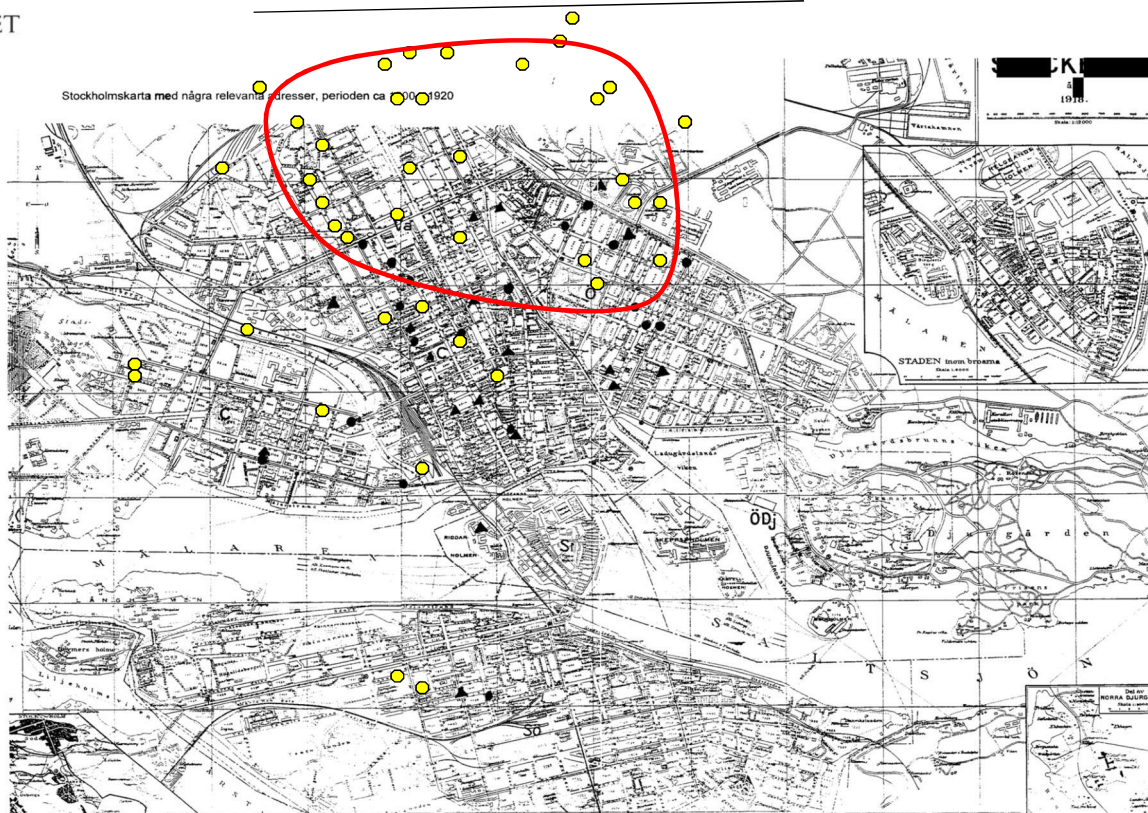
Kapitalbeskrivning, Agda Montelius (4)

UTBILDNINGSKAPITAL, EXAMINA

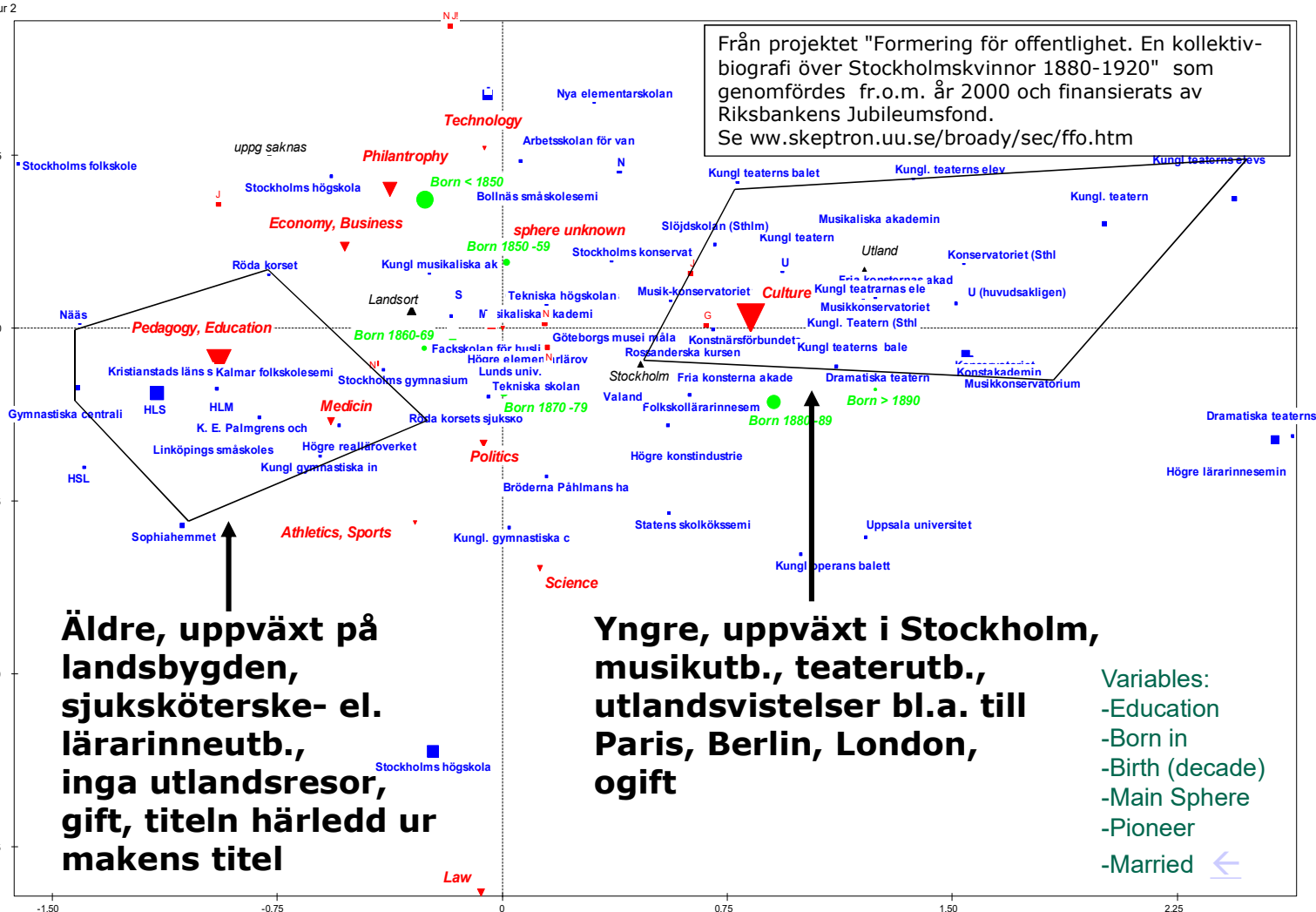
Förhållandevis ringa utbildningskapital.

Hammarstedtska flickskolan i Stockholm, som var förlagt till det s.k. Brunkebergs hotell [Bokholm 2000, p. 47]. Viktigast att lära sig franska [se vidare om Hammarstedtska flickskolan Bokholm 2000, p. 47f]

Konfirmationspräst var Johannes Rohtlieb, kyrkoherde i Tyska församlingen. [Bokholm 2000, p. 47f]

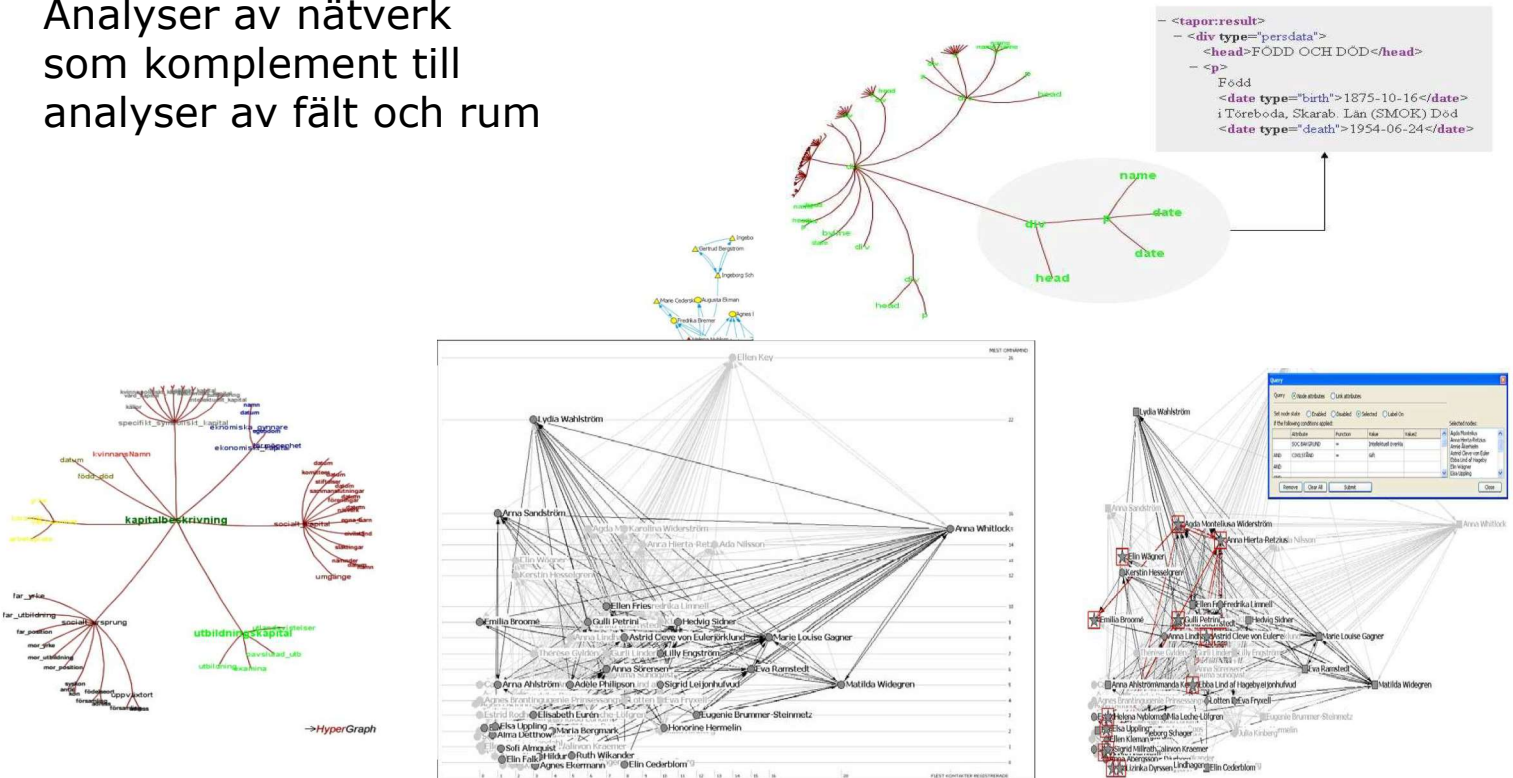

Facteur 2

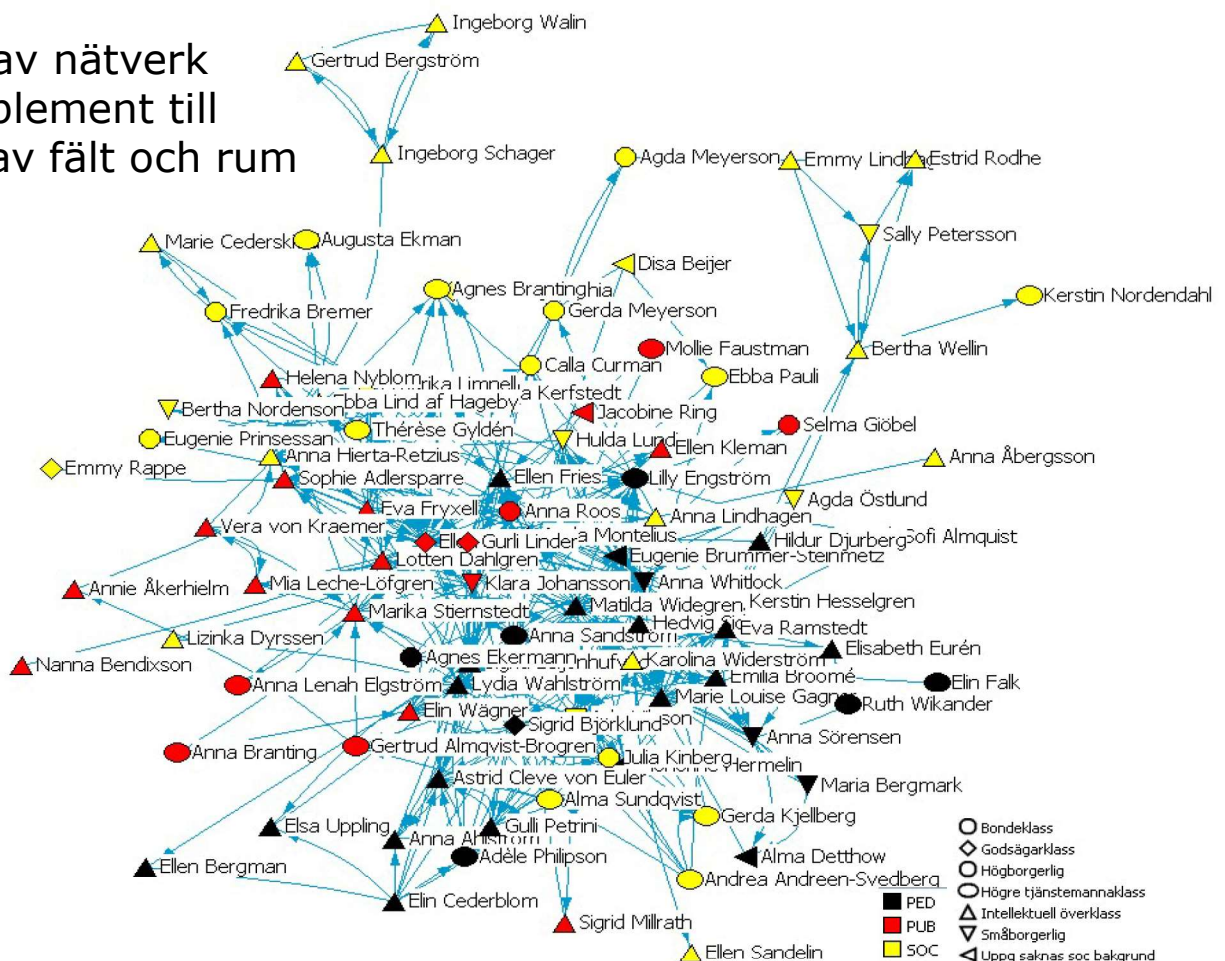

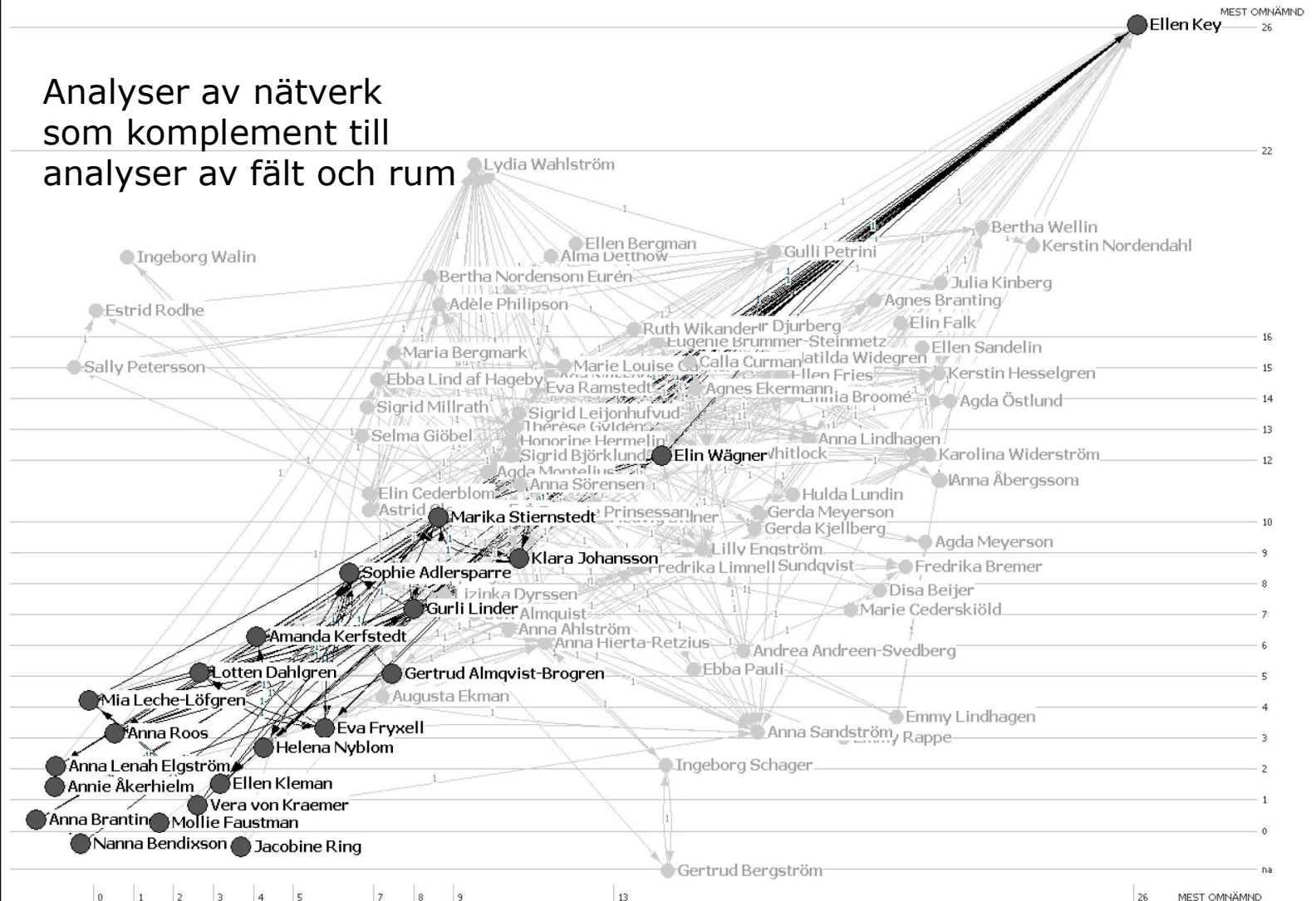
Analys av nätverk som komplement till analys av fält och rum

Analys av nätverk som komplement till analys av fält och rum

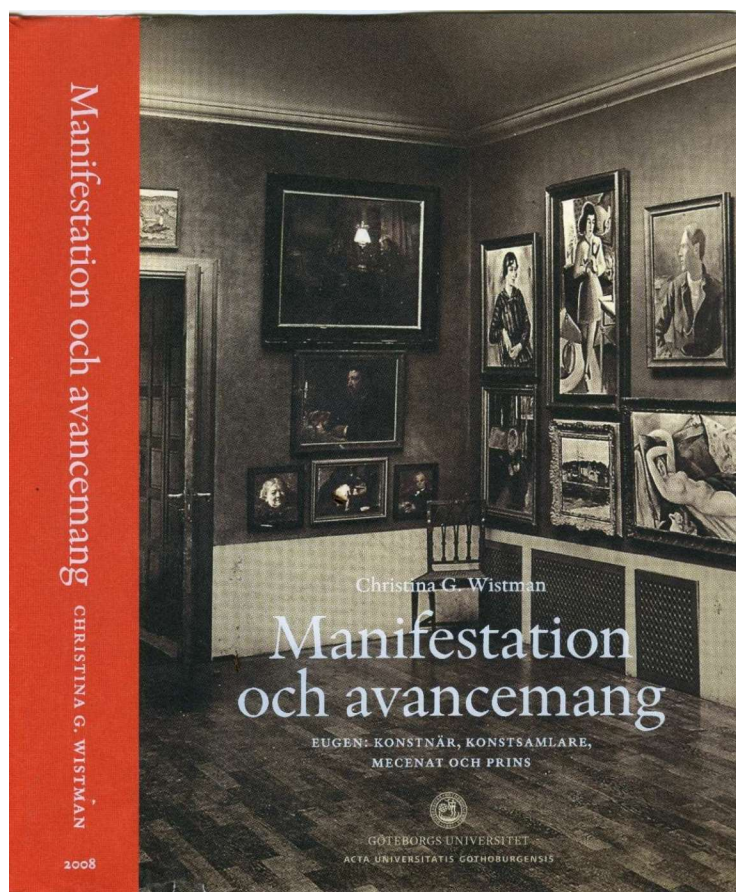
Analyser av nätverk som komplement till analyser av fält och rum

Symboliskt kapital Exempel från konstsociologin

Wistman,
Christina G.,
*Manifestation och
avancemang. Eugen:
konstnär,
konstsamlare,
mecenat och prins.*

Acta Universitatis
Gothoburgensis,
2008.

Prins Eugen,
Det gamla slottet,
1893

67

Skilj mellan begrepp och term!

Begreppet symboliskt kapital var centralt redan i exempelvis Bourdieus tidiga studie av hederskänslan (författad ca 1960), men dåför tiden använde han inte *termen* (dvs. orden) "symboliskt kapital" utan i stället en lång rad andra ord: "heder", "prestige", "renommé", "anseende" ... Inte förrän mot slutet av 1960-talet blev termen "symboliskt kapital" viktig och frekvent.

Detsamma gäller *begreppet* habitus, även det av betydelse i de tidiga studierna, trots att med några få undantag *termen* "habitus" inte förekom där utan i stället ord som "beteendescheman", "sedimenterade intentioner", "etos", "hållning", det berbiska ordet "niay" och många fler. Termen "habitus" blev central först 1966–1967.

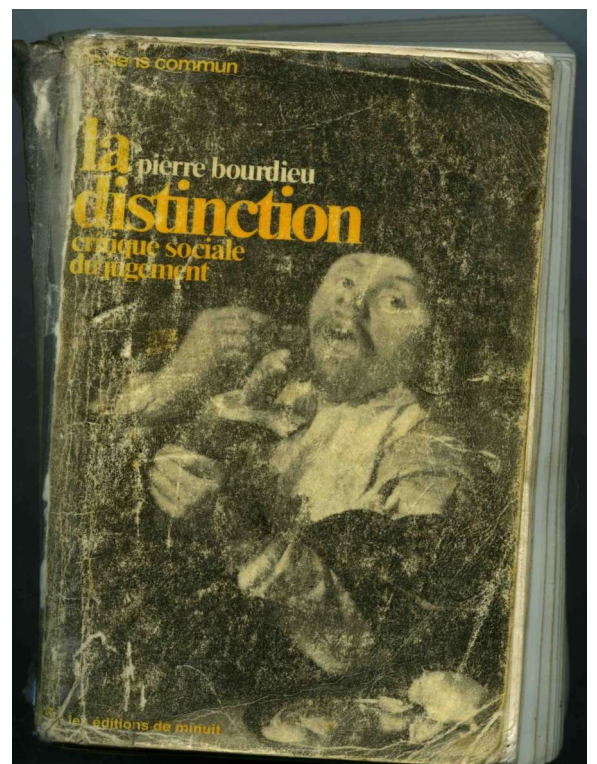
Termen "kulturellt kapital" förekom i tryck först 1966. *Begreppet* kulturellt kapital hade dessförinnan varit viktigt i studierna av utbildning och kultur i det samtida Frankrike, exempelvis i *Les héritiers* (1964).

Generellt: När du läser Bourdieu & Co uppmärksamma begreppen! Det är dessa som utgör forskningsverktygen medan orden som ringar in begreppen kan variera. (Ett råd som förstås även gäller läsningen av andra väsentliga samhällsvetenskapliga författarskap.)

Det sociala rummet

P. Bourdieu, "Distinktionen", pp. 245-310
i *Kultursociologiska texter*, 2 uppl. 1991

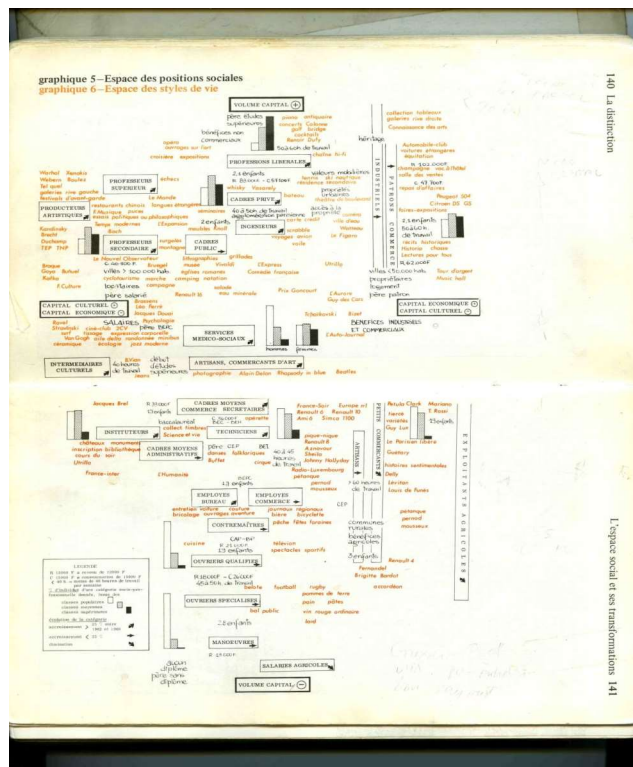
P. Bourdieu, *La distinction*.
Critique sociale
du jugement, 1979

Karta över det sociala rummet och rummet av livsstilar

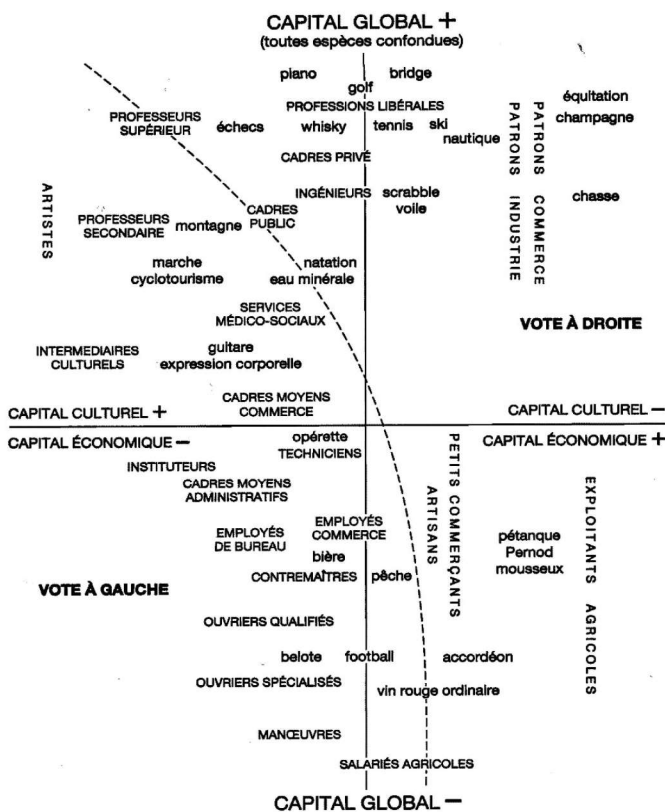
P. Bourdieu, *La distinction. Critique sociale du jugement*, 1979, p. 140f

Först publ. i
P. Bourdieu & Monique de Saint Martin,
"Anatomie du goût",
Actes de la recherche en sciences sociales,
n° 5, 1976, pp. 2-82 & 89-112.

Pierre Bourdieu,
"Espace social et espace symbolique", s. 15-35 i
Raisons pratiques. Sur la théorie de l'action, 1994.

Figuren från sid. 21.

Espace des positions sociales et espace des styles de vie

(Schéma des pages 140-141 de *La Distinction*, simplifié et réduit à quelques indicateurs significatifs en matière de boissons, de sport, d'instruments de musique ou jeux de société.)
Les pointillés indiquent la limite entre l'orientation probable vers la droite ou vers la gauche.

Antoine Watteau (1648-1721)

Maurice *Utrillo*
1883- 1955

Principer, tabellen för korrespondensanalysen av rummet av sociala positioner och rummet av livsstilar

Marcel Bleu		Golf, ridning, jakt	Antikvit etsaffäre r, kvalitets auktione r	Watteau, Utrillo, privatteatrar	
Monique Rouge		Fotvandringar, cykelturer	Loppma rknader, filosofisk litteratur	Goya, Bach, Kafka, romanska kyrkor	

Francisco Goya (1746-1828)

Principer, tabellen för korrespondensanalysen av rummet av sociala positioner och rummet av livsstilar

Marcel Bleu		Golf, ridning, jakt	Antikvit etsaffäre r, kvalitets auktione r	Watteau, Utrillo, privatteatrar	
Monique Rouge		Fotvandringar, cykelturer	Loppma rknader, filosofisk litteratur	Goya, Bach, Kafka, romanska kyrkor	
Sylvia Vert		Folkdans, långpromenade r	Vävning, dramaöv ningar	Keramik	
Jules Gris		Belote, fotboll	Mekar med bilen	TV	

Principer, tabellen för korrespondensanalysen av rummet av sociala positioner och rummet av livsstilar

Marcel Bleu	Företagsledare, 3 barn, inkomst 102 000 F	Golf, ridning, jakt	Antikvitetsaffärer, kvalitetsauktioner	Watteau, Utrillo, privattestrar	
Monique Rouge	Gymnasielärare, 2 barn, inkomst 40 000 F	Fotvandringar, cykelturer	Loppmarknader, filosofisk litteratur	Goya, Bach, Kafka, romanska kyrkor	
Sylvia Vert	Bibliotekarie, 1 barn, inkomst 33 000 F	Folkdans, långpromenader	Vävning, dramaövingar	Keramik	
Jules Gris	Diversearbetare, 4 barn, inkomst 13 000 F	Belote, fotboll	Mekar med bilen	TV	

Geometrisk dataanalys

Upphovsman Jean-Paul Benzécri, fr.o.m. 1960-talet. Mest bekanta är olika varianter av korrespondensanalys som jämte varianter av principalkomponentanalys, euklidisk klassificering m.m., alltsammans ingående i en familj av tekniker som numer kallas geometrisk dataanalys.

Standardverk:

Brigitte Le Roux & Henry Rouanet:

Geometric Data Analysis: From Correspondence Analysis to Structured Data Analysis (Kluwer, 2004).

Liten handbok:

Brigitte Le Roux & Henry Rouanet:

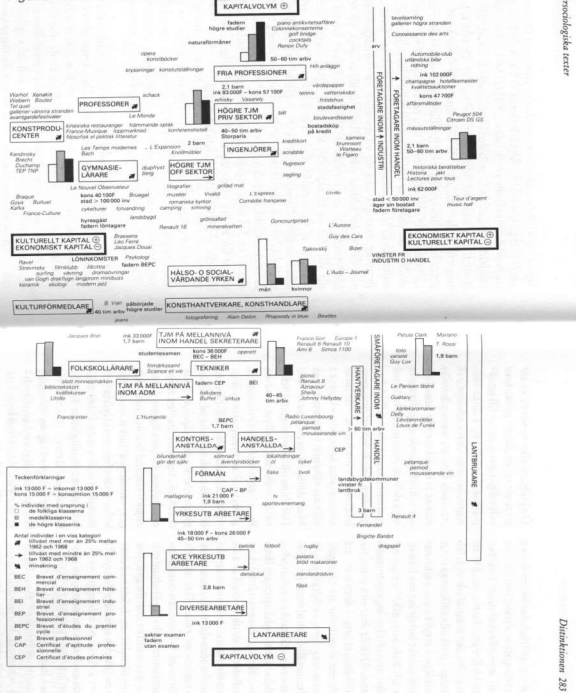
Multiple Correspondence Analysis (Sage, 2010)

Övers. i P. Bourdieu,
*Kultursociologiska
texter*, Salamander,
Stockholm 1986,
pp. 282f

Figur 1: Rummet av sociala positioner

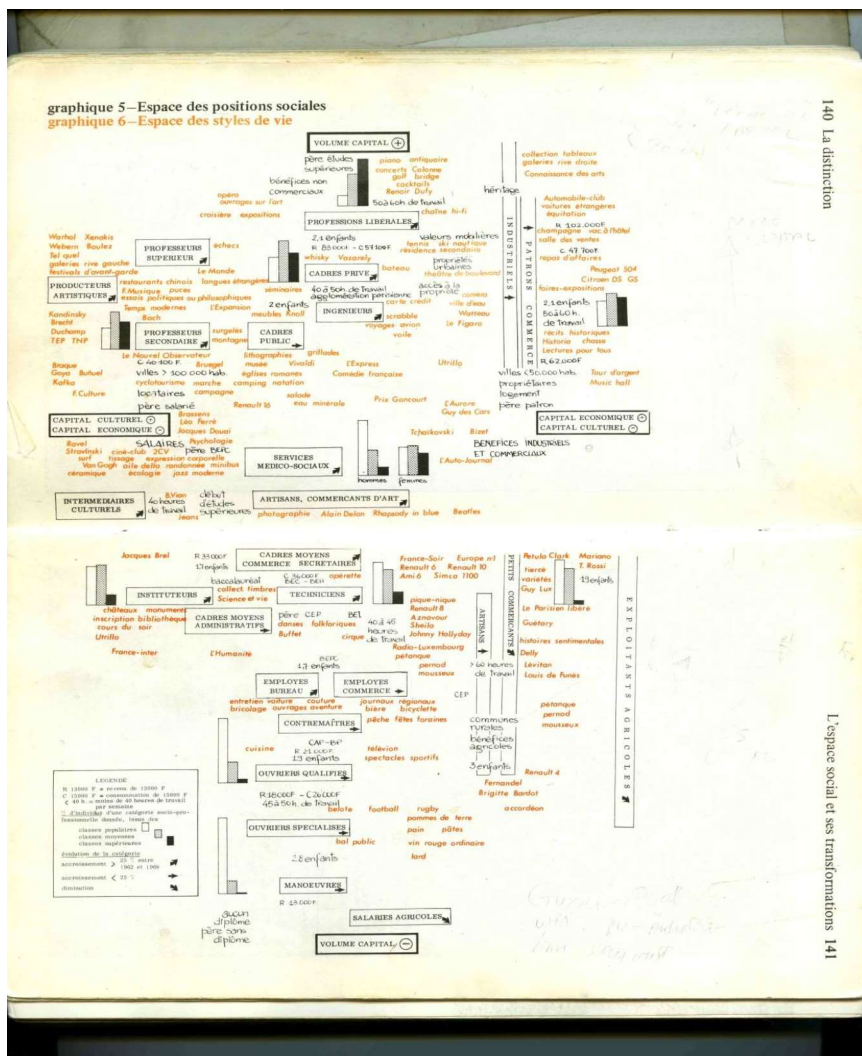
Figur 2: Rummet av livsstilar

282 Kultursociologiska texter

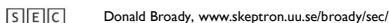
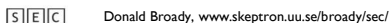
Distinctionen 288

P. Bourdieu,
*La distinction. Critique
sociale du jugement*,
1979, p. 140f
Först publ. i
P. Bourdieu & Monique
de Saint Martin,
"Anatomie du goût",
*Actes de la recherche en
sciences sociales*, no 5,
1976, pp. 2-82 & 89-112.

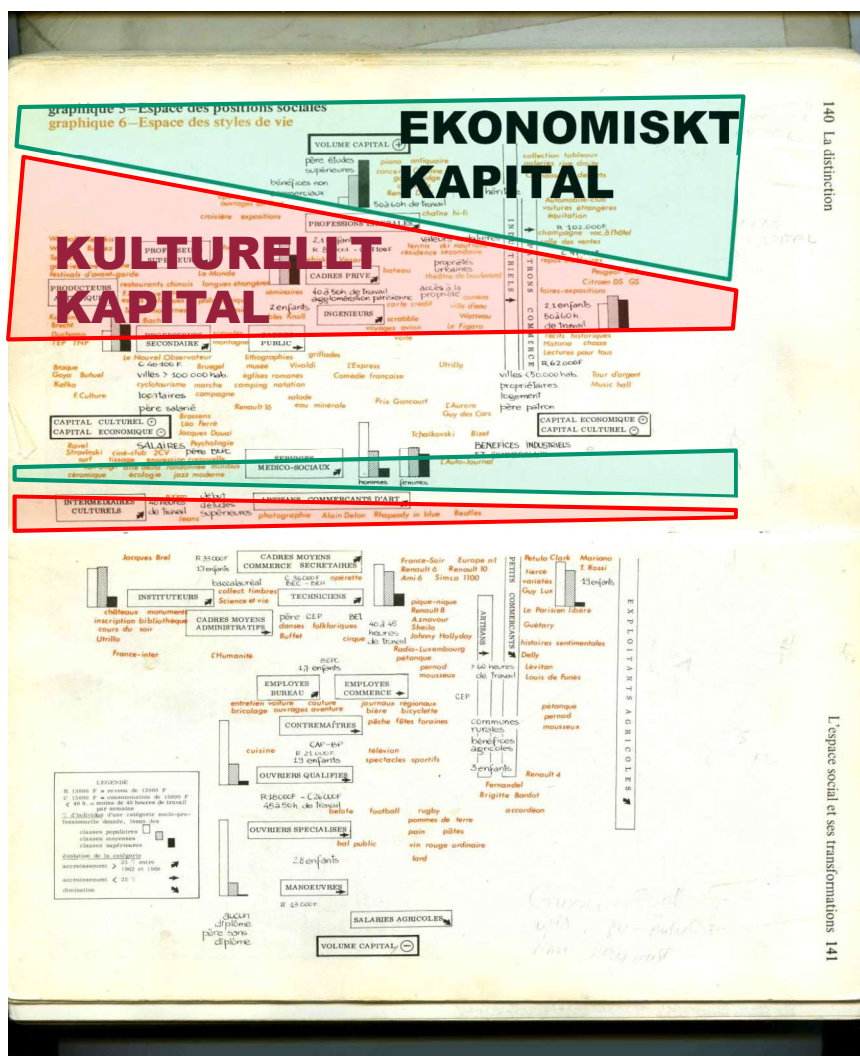

140 La distinction

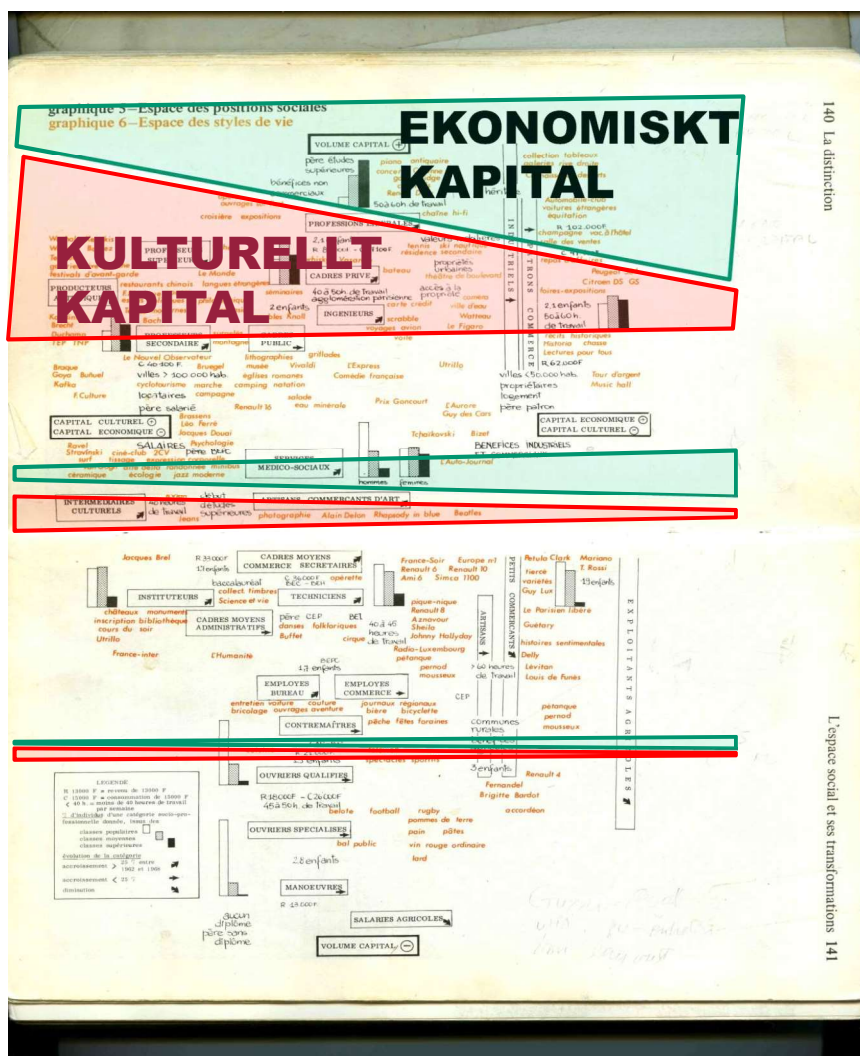
L'Espace social et ses transformations 141

P. Bourdieu,
*La distinction. Critique
sociale du jugement*,
1979, p. 140f

P. Bourdieu,
*La distinction. Critique
sociale du jugement*,
1979, p. 140f

Att tänka på vid läsningen av Bourdieu (och inte bara Bourdieu)

Att tänka på vid läsningen (1)

Försök att spåra hur författaren burit sig åt i sin undersökning!

Alltså: vilka frågor ställs, vilka forskningstraditioner finns i botten, hur används centrala begrepp som forskningsverktyg, vilka slag av empiriska material behövs, med vilka tekniker bearbetas och tolkas detta material, vilken är argumentationen när övervägandena och resultaten presenteras? Och så vidare.

Dvs. nöj dig inte med författarens egna programförklaringar, eller tolkningar i handböckerna och sekundärlitteraturen.

Bemöda dig om att hitta det faktiska tillvägagångssättet i undersökningen – hantverket om man så vill.

Att tänka på vid läsningen (2)

Skilj mellan begrepp och termer!

Exempel 1: *Begreppet* habitus var viktigt redan i uppsatsen "Hederskänslan" och annat som Bourdieu skrev kring 1960, men vid publiceringen av dessa tidiga studier använde han med något enda undantag (näml. studien av ungarlarna i Béarn, publ. 1962) aldrig *termen* "habitus" utan i stället "etos", "hållning", "beteendescheman", "sedimenterade intentioner", det berbiska ordet "niay" och många andra ord.

Först framemot slutet av 1960-talet blev termen (det vill säga ordet) "habitus" frekvent i Bourdieus vokabulär.

Att tänka på vid läsningen (3)

Skilj mellan begrepp och termer, forts.

Exempel 2: Även begreppet symboliskt kapital var centralt i t.ex. Bourdieus tidiga studie av hederskänslan, men han använde dåför tiden ord som "heder", "prestige", "renommé", "anseende"...

Termen "symboliskt kapital" (liksom "kulturellt kapital") började Bourdieu använda först mot slutet av 1960-talet.

Ni behöver förstås inte hålla reda på när Bourdieu började använda olika ord. Det viktiga är att ni uppmärksammar att *begrepp* som habitus, kapital och fält kan vara närvarande och användas som forskningsverktyg även om *orden* varierar.

Att tänka på (4)

Skilj mellan begrepp och termer, forts.

Exempel på att olika ord kan användas för att ange samma begrepp: Bourdieu, *Kultursociologiska texter*, s. 24, fotnot 2.

Dvs. för att ange *begreppet* symboliskt kapital använde Bourdieu i tidigare studier – och även senare – *ord* som heder, hedersam, anseende, ära, renommé, respekt, förtjänst, aktning, värdighet, ädel, det högra heliga...

den oduglingen att han är?" Då ändrade besökaren plötsligt attityd och frågade upprört: "Äh, Si M., vem tar du mig för? Tror du att jag skulle gå med på att gräla med N. för några stenars skull? Jag har kommit till dig för att jag vet att du är en klok man som jag kan tala med, för att du skulle förstå mig, inte för att be att man ska ersätta mig för stenarna (och här svor han gång på gång vid alla helgon att han aldrig skulle acceptera någon skadeersättning). Ty det som Si N. gjort, det måste man vara *amabbul* för att göra och jag, jag tänker inte dra skam över mig (*adhbabadlagh ruhiw*) tillsammans med en *amabbul*. Jag vill bara säga dig, att det inte är på så sätt man bygger ett rättsskaf-

2. Om den kabyiska vokabulären i samband med hedern, se p 61. *Bahdel* är att kasta skam över någon, ta heder av honom, fullständigt dominera honom, i grund besegra honom, göra honom löjlig, kort sagt att fullfölja sin seger över alla rimliga gränser. *Bahdel* är mer eller mindre klandervärt beroende på vem som är motståndare och framför allt beroende på vad som förebrås honom. Man säger inte om en *amabbul* att "jag är rädd att han förlöjligar mig" (*bahdel*, som är ett verb), utan "jag tänker inte göra mig (min själ, mig själv) löjlig tillsammans med honom". *Chemmeth* har praktiskt taget samma innebörd och används på samma sätt (*ichemmeth iman-is*: han vanhedrar sig själv).

[Översättningens anmärkning: Vi har valt följande sätt att översätta Bourdieus franska termer för heder och besläktade begrepp: *affront*: "skymf"; *amour-propre*: "självkänsla"; *attente*, *agression*: "angrepp"; *bienséance*: "anständighet"; *considération*: "aktning"; *defi*: "utmaning"; *dignité*: "värdighet"; *gloire*: "ära"; *gloire*: "färliglig ära"; *honneur*, *homme d'honneur*, *honorable*, *deshonneur*, *deshonneurer*, *deshonorant* etc.: "heder", "man av heder", "hedersam", "vanheder", "vanhedra", "vanhedrande" etc.; *le sens de l'honneur*: "hederskänsla"; *sentiment de l'honneur*: "känsla för hedern"; *point d'honneur*: "hederssak", ibland med omskrivningar, "det som är hederssak" (*point d'honneur* används i texten ofta i betydelsen hederskänsla, *sens de l'honneur*, *nif*, men vi har för att bevara Bourdieus alla distinktioner valt den något otymliga översättningen "hederssak"); *honorabilité*: "gott namn"; *bonte*, *honteux*, *faire honte à*: "skam", "skamlig", "skämma ut", "dra skam över"; *indigne*: "ovärdig"; *infamie*, *infamant*: "ärelöshet", "dra vanära över"; *injure*: "smädelse"; *mépris*, *méprise*: "förakt", "förakt"; *mérite*: "förtjänst"; *noble*, *noblesse*: "ädel"; *offense*: "förolämpning"; *outrage* (som inte behöver vara avsiktlig och medveten): "kränkning"; *prestige*: "prestige"; *pudeur*: "ärbarhet", "blygsel"; *renom*: "renommé"; *réputation*, *réputé*: "anseende", "ansedd"; *respect*, *respectable*, *respectabilité*: "respekt", "respektabel", "respektabilitet"; *riposte*: "motsöt"; *vertu*: "dygd"; *violer*: "kränka", "bryta mot".]

— 24 —

Att tänka på vid läsningen (5)

Tillvägagångssättet i forskningen kan vara värt att prövas, men ta aldrig för givet att *resultaten* kan överföras till andra sammanhang!

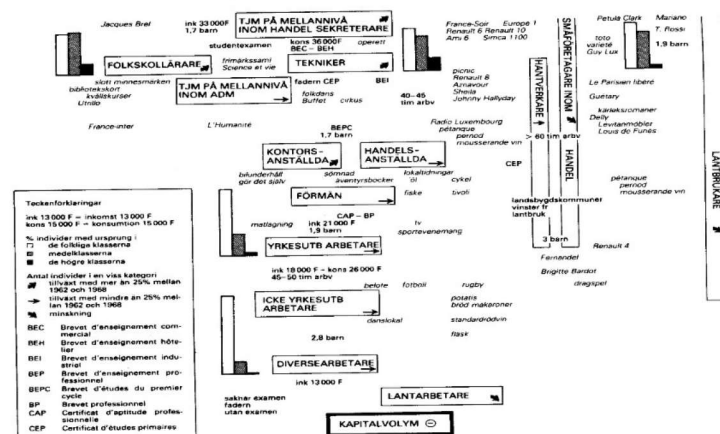
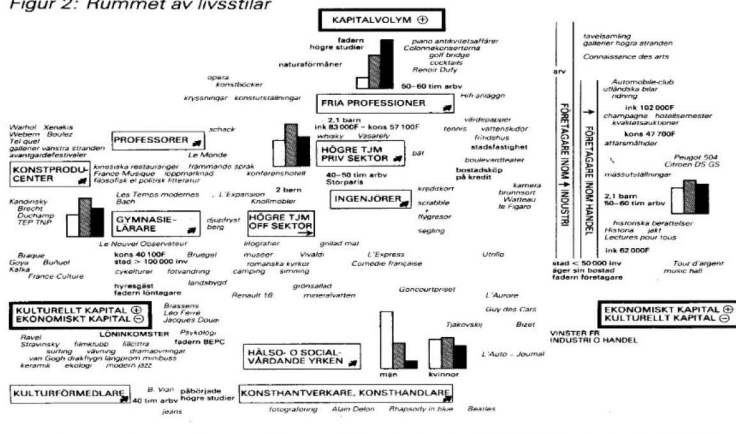
Tag t.ex. Pierre Bourdieus och Monique de Saint Martins berömda schema över det sociala rummet och rummet av livsstilar (först publ. 1976, därefter i *La distinction*, 1979, pp. 140–141, sv. övers. i *Kultursociologiska texter*, pp. 290–291), ett resultat av en rad undersökningar av franska förhållanden under 1960-talet och början av 1970-talet. Boken *La distinction* var ett slags bokslut över denna tidiga fas av arbetet vid Bourdieus center.

Men studier av Sverige år 2018 skulle förstås resultera i ett avsevärt annorlunda schema. Alltså, undvik att obesedda importera resultaten! Däremot kan vi inspireras av tillvägagångssättet, dvs. användningen av forskningsverktyg såsom begreppen kapital och habitus, sättet att tänka samhället som ett rum definierat av avstånden mellan de positioner som olika sociala grupper intar, osv.

Att tänka (6)

Figur 1: Rummet av sociala positioner

Figur 2: Rummet av livsstilar

P. Bourdieu,
Kultursociologiska texter,
2 uppl. 1991, pp. 290f.

Att tänka på vid läsningen (7)

Försök också att placera in författaren på din egen "inre karta" över forskningstraditioner!

Med andra ord, reflektera över likheter och skillnader mellan å ena sidan Bourdieu och å andra sidan socialkonstruktivism, psykologiska och socialpsykologiska traditioner, ortodox strukturalism, olika varianter av marxism, rational action-teori (RAT), Bruno Latours actor-network theory (ANT), Foucault-inspirerad forskning, post-bourdieuianerna eller andra traditioner som du är bekant med.

Att tänka på vid läsningen (8)

Några exempel på hur Bourdieu & Co:s arbeten liknar och skiljer sig från andra traditioner:

- Analyser av sociala klasser (se t.ex. p. 258 ff i *Kultursociologiska texter*, pp. 258 ff). Bourdieu & Co skiljde mellan å ena sidan *konstruerade klasser* (även kallade "klasser på papper") bestående av människor som delar likartade levnadsbetingelser men som inte behöver uppfatta sig eller uppfattas som tillhörande samma klass) och å andra sidan *mobiliserade klasser* (som uppfattar sig ha gemensamma intressen värda att kämpa för). – Snarlikt Marx åtskillnad "klasser i sig" / "klasser för sig".

Att tänka på vid läsningen (9)

- **Exemplet klyftan metodologisk individualism/metodologisk kollektivism**

Denna klyfta är ett genomgående tema i handböcker som Gilje & Grimen, *Samhällsvetenskapens förutsättningar*, där individualismen representeras av ett flertal forskningstraditioner som åberopar sig på Max Weber, medan kollektivismen främst representeras av Émile Durkheim.

Pierre Bourdieu (liksom Norbert Elias) tillhörde de sociologer som försökte överbrygga klyftan. Även om Bourdieu byggde vidare på durkheimianernas och den ortodoxa strukturalismens "kollektivistiska" traditioner, överskred han dessa bl.a. med hjälp av habitusbegreppet som tillät honom att så att säga återinföra individerna.

Att tänka på vid läsningen (10)

Exemplet Rational Choice-teori eller Rational Action-teori (RAT), som kontrasterar starkt mot den forskningstradition som Bourdieu & Co grundade.

Enligt Bourdieu är vi människor inte särskilt medvetna om varför vi gör det vi gör. Våra handlingar låter sig till större delen förklaras av mötet mellan å ena sidan vår habitus och våra övriga tillgångar, å andra sidan den sociala världen där vi vistas.

Enligt RAT-anhängarna ger det bättre förklaringar att utgå från att människor fungerar rationellt kalkylerande när de träffar sina val. Människors handlingar förklaras av att de medvetet strävar efter största möjliga fördelar till minsta möjliga kostnad.

Generellt: Fundera över vilka slags *förklaringar* Bourdieu erbjuder! En av hans käpphästar var att *rummet är förklarande*. Och han använde ibland uttrycket "strukturell kausalitet" (t.ex. *Kultursociologiska texter*, pp. 236, 260).

SLUT